

ΣΩΤ. Σ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

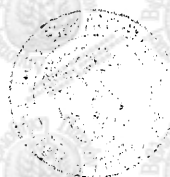
ΤΗΣ ΡΙΝΑΣ

ΕΝ ΠΑΤΡΑΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Θ. Π. ΒΑΡΖΑΝΗ

1911

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΡΙΝΑΣ

Δ Ω Ρ Ε Α
ΗΛΙΑ Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
— 1976 —

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΤΡΩΝ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ
ΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΝΗΜΗ
ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ
ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥΤΟ.

ΣΩΤ. Σ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΗΣ ΡΙΝΑΣ

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Θ. Π. ΒΑΡΖΑΝΗ

1911

ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Ἐκ τῶν κάτω κόσμων.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΡΙΝΑΣ

Νυφούλα τὴ στολίζανε τὴν ὠμορφη τὴ Ρίνα,
"Ὁμορφη μέσ' στὴς ἔμορφες, στὴ φρονιάδα πρώτη,
Πρώτη καὶ στὸ νοικοκυρεῖο καμάρι τοῦ χωριοῦ της.
Ἄπο γιορτὴ σ' ἄλλη γιορτὴ τὴ βλέπανε οἱ λεβέντες,
Σὰν πήγαινε νὰ ἐκκλησαστῆ, κόρη καὶ μάννα ἀντάμα,
Κι' ὄντας στὸ σπῆτι ἐγύριζεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά της,
Κι' ἀπὸ Λαμπρὴ σ' ἄλλη Λαμπρὴ τὴ χόρταιναν τὰ μάτια,
Σὰν ἔμπαινε μέσ' στὸ χορὸ κ' ἔπιανε τὸ τραγοῦδι·
Μὰ ἡ φτώχεια τὴν καλόξερε γιὰ τ' ἦταν ἀπλωχέρα.
Ἔτσι τὴν εἶχε ἡ μάννα της ἀρχοντομαθημένη.
Τέτοια στὸν κόσμον δείχνονταν τοῦ Γιώργα ἡ θυγατέρα,
Τέτοια καὶ τὴν ἐγνώρισαν φίλοι, δικοὶ καὶ ξένοι·
Κ' οἱ ὄχτροι, κ' ἐκεῖνοι εἶχαν νὰ εἰπαῖν γιὰ τ' ὄνομά σου, Ρίνα.
Ἔτσι τοῦ κόσμου κ' ἡ βουὴ τὴν ἔφερε ὡς τ' αὐτιά μου·
Καὶ προξενιὲς τῆς ἔστελναν ὅλοι οἱ καλοὶ τοῦ τόπου,
Κι' ὅλα τριγύρω τὰ χωριά γιὰ κείνη παιρνοδίναν.
Τρανὸ καλοσημάδευτο τ' ἀρχοντικό της ἦταν,

Κι' ὄλοι, λεβέντες καὶ γονιοὶ τὴν εἶχαν τὸ σημάδι.
 Ποιὸς ν' ἀξιωθῆ νὰ τὴν χαρῆ, ποιοὶ νύφη νὰ τὴν κάμουν.
 Καὶ βρόγια ἀπ' ὄλες τῆς μεριές καὶ ξόβεργα εἶχαν στήση
 Οἱ κυνηγοὶ στὴν πέρδικα νὰ γελαστῆ νὰ πέση.
 Μὰ ἐσύ, Ρινοῦλα φρόνιμη, Ρινοῦλα παινεμένη,
 Τὰ μάτια δὲν τὰ σήκωνες ἀπ' τὸ νοικοκυρεῖό σου,
 Κ' ἐστάθη ἀδύνατο κανεῖς γιὰ νὰ σὲ ξελογιάση.

Ἡ μάνα της ἡ Γιώργαινα, ἡ χήρα ἡ τιμημένη
 Εἶχε τὴ γνώσι τὴν πολλὴ τῆς προξενιές ν' ἀκούση.
 Γιατ' εἶχε ἀδύνατη μεριά, κ' εἶν' καὶ κακοὶ στὸ κόσμος,
 Καὶ μπαίνοντας στὰ δεκαφτὰ τῆς φόρεσε ἀρρεβῶνα.
 Καὶ τώρα νὰ ποῦ ἀξιώθηκε δώδεκα χρόνια χήρα
 Τ' ἀποκλεισμένο σπῆτί της ν' ἀνοίξη νὰ στολίση,
 Νὰ ἰδῆ κ' ἐκεῖνη ἀπὸ χαρὰ, νὰ τὸ χαροῦνε κι' ἄλλοι,
 Νὰ φᾶνε, νὰ χορέψουνε, νὰ πιοῦν, νὰ τραγουδήσουν.
 Καὶ τὰ νιογάμπρια τὰ καλὰ νὰ καλορροϊζικέσουν.
 Κ' ἔτρεχαν καὶ μαινόβγαιναν ξένοι, δικοὶ καὶ φίλοι.
 Ἄλλοι ἀδειανοὶ κι' ἄλλοι βαρεῖα κανίσκια φορτωμένοι,
 Ὅ,τι κι' ἂν εἶχε διαλεχτὸ στὸ σπῆτί του καθένας.
 Χασαπουλεῖὸ τὸ στήσανε, Ρινοῦλα, στὴν αὐλὴ σου,
 Ποῦ σφάζουνε, ποῦ γδέρουνε καὶ κόβουν καὶ λιανίζου,

“Οπου κρεμοῦν καὶ ξεκρεμοῦν κι’ ἀναπαῖ δὲ βρίσκουν.
Κι’ ὅσοι περναῖνε σταματοῦν, κυττίζουν κι’ ἀπομένουν
Καὶ σὲ καλοτυχίζουνε, κι’ ὅλοι νὰ ζήσης λένε.
Κ’ οἱ γέροι μολογαῖν στοὺς νιοὺς γι’ ἄλλες χαρὲς ὁποῦ-εἶδαν,
Ποῦ ἀκούστηκαν κ’ ἐβούτιξαν ὅλα τὰ γύρω-χώρια,
Μὰ σὰν τῆς Ρίνας τὴ χαρὰ στὸν κόσμον δὲν ἐστάθη.
Τὰ ψάρια τοῦ Μεσολογγιοῦ βουρλιῆς βουρλιῆς κρεμῶνται
Παστὰ κ’ ἐγκαιροκκούκιστα, κανίσκι ἀπὸ τὴν Πάτρα.
Καὶ σφάζουν καὶ σουγλίζουνε, μὰ κι’ ὅλα δὲν τὰ τρῶνε,
Τί ἡ Ρίνα δὲν παράτησε τῆς πρῶτῆς τῆς συνήθειες
Κι’ ἄφησε λόγο ἀπὸ τὰ χτῆς ἡ ἴδιε στοὺς δικούς της,
“Οπου φτωχὸς κι’ ἀδύνατος, ὅπου χηρεῖα κι’ ἀρφάνια,
“Ολοῦθε νὰ μοιράσουνε κι’ ὅλους νὰ εὐχαριστήσουν,
Τί τῶχει σὲ πολὺ κακὸ καὶ δὲ βαστὰ’ ἡ καρδιά της
Ἐδῶ νῆν περσευούμενα, καὶ διαλεχτὰ κι’ ἀπ’ ὅλα
Κ’ ἡ φτώχεια ἡ ἔρμη μοναχὰ νὰ πελεκᾷ ψωμάκι.
Κ’ ἐκεῖνοι γιὰ χατῆρί της ἄλλοιώτικα δὲν κάνουν,
Μόνο χωρίζουν μερδικὰ, κι’ ἀκόμα ἀπανωβάνουν.

Ἄπό’ νὰ ἀπόμακρο χωριὸ, τρανὸ κι’ ἀρχοντοχώρι,
Ποῦ-εἶχε τὰμπέλια τὰ παχειὰ τὰ ξερικὰ χωράφια,
Ποῦ-εἶχε κοπέλλες διαλεχτῆς, λεβέντες ἕναν κ’ ἕνα,

Που ξάνοιγε, που φάνταζε στην πρασινάδα μέσα
 Μὲ τὰς ψηλές του κερασές, τῆς καρυδιές, τὰ λεῦκα,
 Μὲ τὰ τρανὰ καὶ φουντωτὰ παχύσκιωτα πλατάνια,
 Σὰν τόπος κάποιου βασιληᾶ, που λέει τὸ παραμῦθι,
 Τοῦ Ντάλα ὁ γιὸς ὁ ὄμορφονιός, τοῦ πρώτου νοικοκύρη,
 Μὲ μιὰ μονάκριβη ἀδερφή, μοναχογιὸς κ' ἐκεῖνος,
 —Μονάχα αὐτὰ τοῦ ἀπόμειναν, τᾶλλα τὰ πῆρε ὁ Χάρος—
 Εἶχε τὴν τύχη τὴν καλὴ κορῶνα νὰ τοῦ πέση.
 Χαρὰ στὰ μάτια τοῦ γαμπροῦ, τοῦ Νάκου τοῦ λεβέντη,
 Που εἰξέραν νὰ κυττάζουνε, πῶνοιωθαν νὰ διαλένε.
 Κ' ἦταν λεβέντης στὸ κορμὶ ὁ γιὸς τοῦ Πάνου Ντάλα.
 Μαῦρα σγουρὰ εἶχε τὰ μαλλιά, καραμπογιὰ μουστάκι,
 Που οἱ νοιοὶ τῶβλεπαν κ' ἔφερναν τὸ χέρι στὸ δικό τους,
 Κ' ἡ νιὸς τὸ κρυφοκύτταζαν ἀπ' τῆς χαρματίδες,
 Σὰν πέρασε, τῶν παραθυριῶν, κ' ἔλεγαν μὲ τὸ νοῦ τους,
 "Ἄν μέλλη τους νὰ κρεμαστοῦν, νὰ κρεμαστοῦν ἐκεῖθε.
 Μαῦρα σγουρὰ εἶχε τὰ μαλλιά, μάτια καὶ φρύδια μαῦρα,
 Καὶ σὰν περπάταε, ἔλεγε: πετάει καὶ δὲν πατάει.

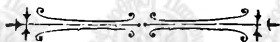
Πόθε ν' ἀρχίσω νὰ τὰ εἰπῶ, καὶ πῶς νὰ τὰ ταιριάσω,
 "Ὅ,τι γιὰ σένα ἀκούσανε καὶ ὅ,τι γιὰ σένα μοῦ εἶπαν ;
 "Ἄπὸ τὸν τόσο τὸν ντουνιὰ κανεὶς δὲ θὰ μ' ἀκούση,
 Κι' ἂν εὐρεθῆ κανεὶς, κι' αὐτὸς δὲ θὰ πολυπιστέψη.
 Καλὸς νὰ εἰπῶ πῶς ἤσουνα, καλὸς καθέννας εἶνε·

‘Ο πειὸ καλλίτερος νὰ εἰπῶ, καί πρῶτος μέσ’ στοὺς πρῶτους,
Ποιοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι; θ’ ἀκουστῆ νὰ λὲν τὸ κάθε στόμα.
Κ’ ἐγὼ εἶμαι πρῶτος, θὰ μοῦ εἰπῆ ὁ πρῶτος κακομοίρης.
Ν’ ἀνοίξω καὶ τὰ χεῖλη μου γιὰ τὴν περπατησὰ σου,
Καθένας, ποιὸς κουτσὰ στραβὰ τὰ σούρνομε τὰ πόδια.
Νὰ σκούξω πῶς τραγουδάες κ’ ἐράϊζαν καὶ ἡ πέτρες,
Καθένας ἔχει μιὰ φωνὴ καὶ λιανομουρμουρίζει.
Τί νὰ σοῦ πρωτοθυμηθῶ τὸν κόσμον νὰ ξιπάσω
Στόμα ν’ ἀνοίξη καὶ νὰ εἰπῆ: χαρὰ στὴ μάννα ποῦ εἶχε,
Χαρὰ στον ποῦ τὸν ἔσπερνε, χαρὰ στὴν ποῦ τὸν παίρνει!
Τί νὰ σοῦ πρωτοθυμηθῶ, μοναχογιᾶ τοῦ Ντάλα!

Παλληκαρᾶς τοῦ κόλλησε τοῦ Νάκου κι’ ἦταν κι’ ὄλα,
Κ’ ἔδειχνε τὴν παλληκαριά τ’ ἀλύγιστό του μάτι,
Ποῦ ἀπάνω σου τὸ κάρφωνε σὰν νᾶλεγε : προσκύνα.
Τὸ βρόνταε κ’ ἡ βαρεῖα φωνὴ, ποῦ χύνονταν γιομάτη,
Σὰν νᾶλεγε στὰ στόματα : μπροστά μου, ἔσεῖς σωπάτε.
Τόσα σημάδια σ’ ἄφησαν τὰ χρόνια, Νάκο Ντάλα.
Κι’ ἂν εἶχες κι’ ἄλλες ὠμορφιᾶς, κι’ ἂν εἶχες χάρες κι’ ἄλλες,
Τόσος καιρὸς ἐπέρασε, κ’ εἶδαν τὰ μάτια τόσα,
Ποῦ ἂν ἔμεινε ὅ,τι ἔμεινε καὶ πάλι νὰ εἶνε θᾶμα.
‘Ενα κουσουρι μοναχὰ οἱ φίλοι του τοῦ βρῖσκαν,
Τὴν καλωσύνη, πᾶφτανε κι’ ὡς τοὺς ὀχτροὺς ἀκόμα,
Κ’ ἔκανε φίλους τοὺς ὀχτροὺς κ’ ἐκάκμιοναν οἱ φίλοι.

Τέτοιο λεβέντη ἐδιάλεξε στή θυγατέρα ἡ μάννα,
 Κ' ἡ κόρη τὸν ἐζήλεψε καὶ τῶβαλε καϋμό της
 Τοῦ Ντάλα τὸν ὠμορφογιὸ νὰ πάρη κι' ἄς πεθάνη.

Δυὸ μάτια ἄστραιψαν κ' ἔπεσαν σὲ δύο γλαζὰ ματάκια
 Καὶ τὰ δυὸ μάτια ἀνάψανε καὶ δυὸ καρδιὲς καῖηκαν.
 Δυὸ μάτια ἀπαλογείρανε σ' ἄλλα δύο μαῦρα μάτια,
 Καὶ σταυρωθῆκαν ἡ ματιὲς καὶ πιάστηκε ἡ ἀγίαπη.
 Ἐνέβγαλτη κι' ἀνήλιαστη καὶ χαμηλοβλεποῦσα,
 Ρίνα, πῶς ἦταν κ' ἔδειξες κόρες ματιῶν στὸν ἥλιο,
 Καὶ τώρα ποῦ σὲ θάμπωσεν ἡ φλογερὴ του ἡ λάμψι,
 Ὅπου κι' ἀνστρέψης κι' ἀν σταθῆς τὸν ἥσιοιο του ὅλα βλέπεις!
 Περδικαστήθα, πέρδικα, περδικοπερπατοῦσα,
 Πῶς ἔγινε καὶ πιάστηκες στοῦ κυνηγοῦ τὰ βρόχια!
 Μὴν εἶδες χλόη κι' ὠρέχτηκες, κ' ἐβγῆκες νὰ βοσκήσης
 Ἡ γάργαρο καὶ κρὺο νερὸ τὴ γλῶσσα νὰ δροσίσης;

Ντυφοῦλα τὴ στολίζανε τὴν ἀκριβὴ τὴ Ρίνα,
 Καὶ γύρω παραστέκανε δικὲς καὶ συμπεθέρες,
 Σῶϊ τοῦ Ντάλα πῶστειλε στὴ νύφη ἀπ' τὸ Σαββάτο.

Κ' ἔβλεπαν καὶ καμάρωναν τ' ἀτίμητα στολίδια,
Καὶ ξομπλιάζαν κι' ἀπόμεναν στὴς ὠμορφιὲς τῆς νύφης.
Κι' ἄλλες ξομπλιάζαν τὰ μαλλιά ποῦ χύνονταν στὴς πλάτες,
Λὲς κ' ἔβλεπες ξανθὸ κρασι ἀπὸ κορφή νὰ πέφτη
Καὶ καταρράχτης νὰ σκορπάη χάμου στὴ γῆ ψυχάλεις,
Καὶ ἄλλες τῆς λούιδες πῶφευγαν πάνω στὰ ὄρμα στήθια,
Λιοπῦρι στὴς βουνοκορφές, χρυσὸς ἀφρὸς σὲ κῦμα·
Καὶ ψιθυρίζαν κ' ἔλεγαν καὶ γοηές καὶ παντρεμένες :
Χαρὰ τοῦ Ντάλα τὸν ὑγιό! χαρὰ στον, τρεῖς χαρὰ στον!
Μέσα σὲ τέτοια θάλασσα μονάχος ν' ἀρμενίζη.
"Ἄλλες ξομπλιάζαν τὰ μαλλιά κι' ἄλλες τὰ μαῦρα μάτια,
Ποῦ γλάρωναν ποῦ ἐλίγωναν, καὶ λυῶναν καὶ μαραιναν,
Ποῦ πότε ἐπαίζαν κι' ἀστραφταν, καὶ πότε χαμηλῶναν
Καὶ κάτου ἀπ' τὰ ματόκλαδα ἐδειχναν ἤσκιους ἤσκιους.
Καὶ ψιθυρίζαν κ' ἔλεγαν : χαρὰ στὰ δυό του χεῖλη!
Τέτοια κλαριά ποῦ διάλεξαν νὰ γέρονουν νὰ ξεσκάνε,
Νὰ τὰ φιλοῦν ὄντας γελοῦν, νὰ τὰ ρουφοῦν σὰν κλαῖνε.
Κι' ἄλλες τ' ὀλόισο τὸ κορμί μὲ τῆς καμαρωσές του,
Πῶγερνε τὴν κορφοῦλά του, σὰν νὰ ἦταν κυπαρίσι.
Κ' ἔλεγαν καὶ κρυφάλεγαν : ἄλλος κανεῖς ὡς τώρα
Κορμάκι δὲ θ' ἀγκάλιασε σὰν τὸ κορμί σου, Ρίνα!
Νυφοῦλα τὴ στολίζανε τὴν ὠμορφιά μιὰ ἡμέρα,,
Κ' ἡ μιὰ τῆς πλέκει τὰ μαλλιά χοντρά διπλᾶ στεφάνια
Καὶ τῆς κρεμάει πλαϊνὰ πλαϊνὰ πελεκητὰ γιορντάνια
Μὲ πέτρες ἀξετίμωτες, σμαράγδια καὶ ζαφείρια,

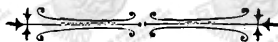
Τῆς πράσινες στὰ κίτρινα καὶ τῆς γαλάζες στὰ σπρα,
 Καὶ στὸ λαιμὸ τῆς πέροναι ὀλόχρυσα, γιομάτα,
 Δεμένα σ' ἄλυσσο χρυσὸ φλωριά, Κωνσταντινᾶτα·
 Κι' ἀναμεσῆς ἐφάνταζε σταυρὸς μαλαματένιος,
 Ὅπου εἶχε τέχνη κι' ὠμορφιά μαργαριτάρια γύρω,
 Κι' ἀστράφτανε κατάμεσα πετράδια καὶ θαμπῶναν.
 Ἡ μιὰ τῆς πλέκει τὰ μαλλιά μὲ γέλια μὲ παιχνίδια,
 Ἄλλη τὸ κοντογοῦνί τῆς πράσινο κατουφένιο,
 Ποῦ εἶχε τῆς πούλιες ἀστραπὲς καὶ τὰ τιρτίρια σπιθες
 Καὶ τὰ χρυσοκεντήματα στοὺς χλωροὺς κάμπους ἥλιο,
 Ἔσαζε ἀπάνου στὸ κορμί, νὰ στρώση νὰ καθήση,
 Νὰ δείξη τῆς καμάρες του κ' ἡ μέση νὰ λυγίση.
 Κι' ἄλλη τὰσημοζώναρα στὰ χέρια τῆς κρατῶντας
 Καρτέρας τὴν ἀράδα τῆς στὴ μέση νὰ περάση.
 Καὶ τραγουδοῦσαν σιγανὰ κ' ἐρρίχναν καὶ στὴ νύφη
 Λογιῶν λογιῶν πειράγματα, λογιῶν λογιῶνε λόγια.

Μέσα στὴ σάλα τὴν πλατειὰ, τὴ σάλα τὴν καθάρια,
 Ποῦ δὲν ἐστάθηκε ποτὲ οὔτε μιᾶς μύγας λέρα,
 Ἐκεὶ τὴ νύφη ἐφέρανε κρατῶντας ἀπ' τὸ χέρι.
 Σὲ περιβόλι, λὲς, τὴν πᾶν' λουλούδια νὰ μαζέψη.
 Τριαντάφυλλα, γαρούφαλα, μοσκιές καὶ νερατζάνθι,
 Νυχάκι μοσκοβόλητο καὶ παπαροῦνες κι' ἄλλα

Ἄγρια λουλούδια κ' ἡμερα στὴ σάλα ποῦ ἦσαν σκρόπια,
Κι' ἄλλα δεμένα τουφωτὰ σὲ φαρφουρένια βάζα.
Τὴν κόρη νύφη τὴν κρατοῦν δυ' ἀπάρθενα κοράσια,
Κ' ἡ μιὰ ἦταν τοῦ γαμπροῦ ἀδερφή μαυρομαλοῦσα κι' ἄσπρη
Ποῦ εἶχε τοῦ Νάκου τῆς δεσὲς πάνου σὲ κόρης ὄφι,
Ἡ ἄλλη νεράιδα καστανή, ξαδέρφη ἦταν τῆς Ρίνας·
Κι' ὁποῦ εἶχαν στήση τὸ χορὸ, κόρες τὴν κόρη πᾶνε.
Στὴ μέση στάθηκ' ὁ χορὸς, καὶ τὸ τραγοῦδι ἐκόπη
Κι' ὅλοι στὴ νύφη ἐγύρισαν καὶ τῆς ἐκάναν τόπο.
Μαντύλι ὀλομετάξινο κι' ἀργυροκεντημένο,
Ποῦ λὲς νεράιδες τὸ ὕφαιναν καὶ λάμιες τὸ ξομπλιάζαν,
Μὲ κάμπο τὸν πλατὺ οὐρανὸ, κι' ἄστρα ἀσημένιες πούλιες,
Χάρι τ' ἀρρεβωνιαστικοῦ ἀπὸ τὴ ζώνη βγάζει
Καὶ πρώτη μπαίνει στὸ χορὸ κ' ἓνα τραγοῦδι παίρνει.
Παθητικὸ εἶχε τὸ σκοπὸ τὸ νιόβγαλτο τραγοῦδι
Κι' ἀπὸ καλὸ τραγουδιστὴ τ' ἀγρήκησε καὶ τὸ εἶπε.
Ποιὸς ξέρει, αὐτὸς ποῦ τῶλεγε τ' ἀνήκουστο τραγοῦδι
Σπινὰ σπινὰ, γλυκὰ γλυκὰ καὶ μὲ καρδιὰ καϋμένη,
Γιὰ ποιόνε, Ρίνα, τῶλεγε στὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας.
Ποιὸς ξέρει, ἂν τὸ τραγοῦδαε μονάχος νὰ τ' ἀκούη,
Τὰ λόγια του τὰ πύρινα νὰ βγαίνουν, νὰ πετοῦνε,
Νὰ πέφτουν γλυκὰ καὶ δροσὰ στὸν πόνο τῆς καρδιάς του,
Ἡ στ' ἀεράκι τ' ἄφινε λίβας, βορροῖᾶς νὰ γεῖνη
Κι' ἀκράτητος τῆς σπιθῆς του στὸ νοῦ σου νὰ σκροπήση
Ν' ἀνάψη ὁ νοῦς κι' ὁ λογισμὸς νὰ κάψουν τὴν καρδιά σου.

Μονάχα τρεῖς τὸ ξέρανε καὶ τρεῖς τὸ τραγουδοῦσαν,
 Κ' ἢ ἄλλες δυὸ ἀπ' τὰ χεῖλη της τ' ἀκοῦσαν καὶ τὸ πῆραν,
 Νὰ τῆς βοηθᾶνε ὄντας τὸ λήη, τὸ παίρνουν σὰν τ' ἀφίγη·
 Κι' ὅλοι τὸ μουρμουρίζανε τῷμορφο τὸ τραγοῦδι.

Χίλια γενῆτε, μάτια μου, κι' αὐτιά μου πεντακόσα,
 Μὲ χίλια μάτια, ἀπόμερα νὰ στέκω, ν' ἀγναντεύω
 Τῆς κόρης τὰ δεσίματα, τῆς νύφης τὰ στολίδια,
 Τῆς Ρίνας τὰ λυγίσματα, τῆς πρώτης τὰ ταλίμα,
 Κι' ὅλες τῆς χάρες κι' ὠμορφιᾶς μυνάχος νὰ χορταίνω·
 Πῶς τραγουδάει νὰ τὴν ἀκῶ, καὶ πῶς τὸ χαργαρίζει,
 Μὲ τί γοργοσακίσματα τὸ ψηλοχαμηλώνει!

3

Πλα, γλαρέ μου λογισμὲ, μπιστὲ, πολυακριβέ μου,
 Ποῦ στήχαρά μου ἔχεις χαρὰ κ' ἢ πίκρες μου σὲ θλίβουν,
 Γοργόφτερε κι' ἀκούραστε καὶ ὑπομονητικέ μου,
 Κι' ἄπλωσε τῆς φτεροῦγές σου καὶ πάρε με, πουλί μου,
 Καὶ σήκω με καὶ φέρε με στ' ἀρχοντικὸ τοῦ Ντάλα

Νὰ ἰδῶ κ' ἐκεῖ τί γίνονται καὶ πῶς τὰ πολεμᾶνε.

Ὁ ἥλιος ἐπροσπέρασεν ἀπὸ τὸ μεσημέρι
Κοντολογῆς καλάμια δυὸ, καὶ πάει κατὰ τὸ δεῖλι,
Κ' οἱ καλεσμένοι ἐσκώθηκαν ἀπὸ τὸ φαγοπότη
Ὅλοι χορτᾶτοι ὡς τὸ λαιμὸ ἀπὸ περίσσια φάκνα
Κι' ἀπὸ καλόπιτο κρασί παληθὸ, σταφυλοπάτι,
Ποῦ τὸ εἶχε καὶ τὸ φύλαγε γιὰ ἐπίσημες ἡμέρες,
Ἀπὸ ἴνα ἀμπέλι ξερικὸ μέσα στὰ τύσα τᾶλλα.
Μόσκος καὶ γλύκα ἢ γέφι του, σπῖθες καὶ φλόγα ἢ ὄφι.
Καὶ τὰ τραπέζα ἀλάφρωναν καὶ μέριαζαν στὴν ἄκρη.
Καὶ κάτου στὴ μεγάλη αὐλὴ κι' ὄξω στὸ περιβόλι
Τοὺς ἥσκιους τῶν ψηλῶν δεντρῶν ἀδειάζουν τὰ στρωσίδια,
Ποῦ οἱ χαροκόποι κάθονταν τριγύρω σταυροπόδι
Καὶ τρώγανε καὶ πίνανε ἀπὸ τὸ βιὸς τοῦ Ντάλα·
Καὶ τὰ ὄργανα ἀπιθώθηκαν στὴν ἄκρη νὰ κοιμῶνται.
Τραγούδια καὶ χασκατουριά κι' ὅτι τὸ κέφι φέρνει
Ὅλα στὴ μέση ἐμείνανε, ὡς ποῦ νὰ ξαναρχίσουν.
Καὶ τώρα ἀποτραβήχτηκε καθέννας στὴ γωνιά του
Νὰλλάξη, νὰ φρεσκαριστῆ, νὰ κάμη ἑτοιμασία·
Μ' ὅτι κι' ἂν εἶχε διαλεχτὸ στὸ σπῆτί του κανίσκι,
Γιὰ τί σὲ λίγο φεύγουνε καὶ πᾶν, νὰ στεφανώσουν.
Κ' ἡ αὐλὴ μονάχη ἀπόμεινε κ' ἐρήμαξεν ὁ κῆπος.
Κ' ἐδῶθε παραγγέλνουνε, κ' ἐκεῖθε δίνουν διάτες,
Καὶ πιάνουν καὶ ξαλλάζουνε καινούργιοι νὰ βρεθοῦνε.

Καὶ σκύβουνε, κι' ἀνοίγουνε, κι' ἀπλώνουνε καὶ βγάνουν,
 Καὶ συγυζίζονται ὅλοι τοὺς μὲ τὰ καλλίτερά τους.
 Λαμποκοπάνε ἢ γέρομελες, ἀστράφτουν τὰ μείντάνια
 Πάνου σὲ πλάτες σκαλιστές, πάνω σὲ στήθια θόλους,
 Ἄπ' τὸ καθάριο μάλαμα κι' ἀπὸ τ' ἀχνάτο ἀσῆμι,
 Κι' ἄλλα φαντάζουν ἀπὸ ἑκεῖ, ὠμορφοδοιλεμένα,
 Μὲ τὸ χνουδάτο κατουρὲ καὶ μὲ τ' ἀκνὺ μετὰξι.
 Λογιῶν λογιῶνε ἢ βάψι τους, λογιῶν λογιῶνε ἢ φτιάσι.
 Σκάτρες, τουζλούια, τεχνικὰ γαϊτανοκεντημένα,
 Πλατύφουντα, καλόχρωμα, θροεμένες ἀντζες σφίγγουν,
 Κι' ἀπὸ τὴ ζωσι στοὺς γκοφοὺς κυλᾶνε ἢ φουστανέλλες
 Κανουλωτὲς καὶ τσακιστὲς, ἄσπρες, χιονᾶτες ὄλες,
 Καὶ πέφτουν ἀνοιχτὰ ἀνοιχτὰ στὸ γόνα κι' ἀπολήγουν.
 Μεταξωτὰ ἀσπρογάλαζα ζωνάρια διπλωμένα
 Πάνω σ' ἀπλάδες ζωγραφιῆς, κυλᾶν καὶ ξετυλιῶνται
 Καὶ δίπλες δίπλες ἔρχονται σὲ μέσες δαχτυλίδια.
 Γύρω τριγύρω σὲ κορμούς ψηλῶν ψηλῶν δεντρῶνε,
 Θαρρεῖς, πῶς κουλουριάζονται δεντρογαλιῆς πελώριες.
 Σιλάχια χρυσοκέντητα, τσαμπακωτὰ στῆς ἄκρες
 Βαρεῖα, γιομαῖτα ἀπ' ἄρματα, τῆς λεβεντιάς στολίδια
 Καὶ στῆς λουρίδες περαστὰ τῆς ἀργυρῆς παλάσκας,
 Κι' ἀπόκοντα κι' ἀραδιαστὰ τῆς ἀσημένιες ζάβες
 Ζώνουν τῶν λεβεντόκορμων τὴ λυγερὴ τὴ μέση.
 Ἔτσι στολίζονταν οἱ νιοὶ, καθὼς κ' οἱ παντρεμένοι,
 Κ' οἱ προεστοὶ μ' ὅτι καλὸ στὰ χρόνια τοὺς πηγαίνει.

Ἦξω καὶ κάτου στῆς αὐλὲς ἄλλες δουλειῆς ξανοίγουν.
Ἄλλου σελλώνουν τᾶλογα κι ἄλλοῦ τὰ σαμαρώνουν.
Ἐδῶ ἀντρομίδια φέρνουνε κι ἄπλάδια κεντημένα,
Κι ἐκεῖ βελέντζες φλοκωτὲς τῶν σαμαριῶν στρωσίδια.
Ἄλλου τῆς κόφες κουβαλοῦν νοικοκυράδες ἄξες,
Τρανὲς, γιομᾶτες, σωρωτὲς μὲ διαλεχτὸ κανίσι,
Μὲ ἀνάκουφα σκεπάσματα μεταξωτοὺς μοποξάδες,
Κι ἄλλου πιθώνουν κατὰ γῆς βαρειὰ βαρειὰ δισάκκια,
Κι ἄλλων ἀγγειῶν λογιῆς λογιῆς δέχεται ἡ γῆ τὸ βᾶρος.
Κι ὄλα στοῦ Ντάλα τὴν αὐλὴ ν᾽ ἀραδιαστοῦνε πᾶνε.
Καὶ μπαίνουνε καὶ βγαίνουνε καὶ τελειωμοὺς δὲν ἔχουν,
Καὶ κουβαλοῦν καὶ κουβαλοῦν, καὶ γιόμισε ἡ αὐλὴ του.
Κὲ οἱ καλεσμένοι εἶνε σωρὸς καὶ τὰ κανίσκια πληθὸς
Καὶ τὰ μουλάρια κάμποσα τὸ βᾶρος νὰ σηκώσουν,
Γιατ᾽ ἔχει ἡμέρες νὰ κρατᾶ πολλὲς τὸ χαροκόπι,
Καὶ νὰ μοιράσουν καὶ πολλὰ, νὰ φάη κι ἄλλος κόσμος.
Λὲς, πανηγῦρι γίνεται, λεβέντη, στὴν αὐλὴ σου,
Ποῦ φέρνουν καὶ ἀραδιάζουνε τῆς διαλεχτὲς προμάτειες.
Κὲ ἐδῶ μαρτίνια κοίτονται βαρειὰ καλοθρεμμένα,
Μαννάρια, καραμάνικα, κασιόκια ἐκεῖ βελάζουν.
Ἐκεῖ τὰ σωϊλήτικα πούλερικὰ πηδοῦνε,
Σὰν νὰ πασχίζουν τᾶμοιρα νὰ κόψουν τὰ δεσμά τους.

Κ' ἐλεύθερα νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸ λαίμοκόπι.
 Τοῦ κόσμου τὰ γαλαχτερὰ ἐκεῖ κουβαληθῆκαν
 Πέρα ἀπ' τῆς στάνες ζηλευτὰ, ποῦ οἱ μπιστικοὶ τὰ φέραν.
 Καρδάρες εἶν' τὰ βούτυρα σακκοῦλες τὰ γιαούρτια,
 Βλέπεις μυζήθρες ἀρμακᾶ, σωρούς τῆς φρουμαέλλες
 Καὶ τὰ τουλούμια τὸ τυρὶ στημένα ἀράδα ἀράδα.
 Κι' ἂν πῆς, τὸ γάλα χύνεται, βαροῦλα νὰ γεινόμουν !
 Κι' ἄλλα πολλὰ, ποῦ νὰ τὰ εἰπῆ τ' ἀνθρώπου ἢ γλῶσσα, δένει
 Κι' ἀδειάζουν καὶ γιομίζουνε, καὶ σκάνουν καὶ φορτώνουν,
 Κι' ὅπου τὰ πρῶτα ἐπήγανε ἐκεῖ κι' αὐτὰ θάράζουν.
 Καὶ τὰ μουλάρια ἐκίνησαν καὶ στῆ δουλειά τους πᾶνε,
 Κι' ἀπόκοντα οἱ ἀνθρώποι τους βαροῦν καὶ συγκροτᾶνε.

Στὸ πόδι εἶν' ὄλο τὸ χωριὸ ἀπὸ μικρὸ ὡς μεγάλο,
 Κι' ὄλοι νὰ κάμουν ἔχουνε μὲ τ' ὄνομά σου, Ντάλα·
 Ἔγνοια τους εἶνε ἡ ἔγνοια σου, χαρά! τους ἡ χαρά σου,
 Κι' ἀπ' τὸ φαί τους σκώθησαν μὲ τὴ μπουκιά στὸ στόμα.
 Στράτα δὲ βλέπεις κειὰ ἀδειανὴ ἢ μονοπάτι ἔρημο·
 Κι' ὄλοῦθε ξαναφαίνουνε κι' ὄλοῦθε ξεπετιῶνται.
 Ποτάμια, λὲς πῶς πλημμυροῦν, μυλαύλακα κι' ἀλλάκια,
 Καὶ γιὰ νερὸ τρεχούμενο κοσμάκι κατεβάζουν·
 Κι' ὅπου ὄχος κι' ὅπου ἀνήφορος, ὅπου πεζοῦλι ἢ τοῦμπι

Στὸ δρόμο, τὸ συμπεθερείο ποῦ θὰ περάση, βλέπει,
Σὰν τὰ μερμήγκια ὅλοι ἐκεῖ τρέχουν νὰ πιάσουν τόπο,
Καὶ φορτωθῆκαν ἢ μεριῆς ἀπὸ τ' ἀνθρωπολόι

Οἶδουοὶ Νταλαῖοι στέκουν μπρὸς στὴν πόρτα τοῦ σπητιοῦ τους,
Καὶ γύρω γύρω ἐδῶ κ' ἐκεῖ μπουλούκια οἱ καλεσμένοι·
Κ' ἕνας τὸν ἄλλον ξέταζε ἀπ' τὴ κορφή ὡς τὰ νύχια,
Σὰν κάτι ναῦρη ἀπάνου του, ἢ χάρισμα ἢ ψεγάδι,
Στὴν ντυμασὰ κακότεχνο ἢ μαστροδουλεμένο·
Μὰ ὄλο καὶ παίινιες ἔβρισκαν νὰ εἰποῦν ἕνας τὸν ἄλλο,
Κι' ὄλων τους φλυτουράει ἢ καρδιὰ κ' εἶν' εὐχαριστημένοι.
Μιά ἔγνοια μοναχὰ τοὺς τρώει, πότε νὰ μαζευτοῦνε,
Κι' ὄλοι νὰ ξεκινήσουνε λιγάκι νὰ δειχτοῦνε.
Λείπουν πολλοὶ, κοντολογῆς ὡς εἴκοσι νωμάτοι,
Κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ μάτια τους μέσα στῆς στράτες ρίχνουν
Μὴ λάχη καὶ ξανοίξουνε κανένα ἀπ' τοὺς συντρόφους.

Ἐ' ἡμέρα ἀπ' τὴν ἡλιοβολὴ θάμπος στὰ μάτια ἀπλώνει,
Κι' ὄλο δροσὰ τ' ἀπύβροχο μὲ τ' ἀγεριοῦ τὰ μύρα

Διπλή τὴν κάνουν τὴν καρδιά, νεκρὸ τὸν ἀνασταίνουν.
Χίλιες καὶ νὰ εἶχα ἀναπνοές, εὐωδιαστό μου ἀγέρι,
Καὶ μὲ τῆς χίλιες νὰ ρουφῶ τῆς μυρωδιές ποῦ χύνεις !

Τ' ἄστρο τὸ μέγα καὶ λαμπρὸ, ὁ φωτοδότης ἥλιος
"Ὅλο προβαίνει κι' ὄλο πάει νὰ γύρη πρὸς τὸ δεῖλι·
Κ' ἄλλοι ἀπὸ δῶ κι' ἄλλοι ἀπὸ κεῖ, ὄλο καὶ κάποιοι φτάνουν,
Κ' εἶνέ γιομάτη ἢ πλατωσὰ τοῦ σπητικοῦ του ἀπ' ὄξω.
Καὶ μέσα ἢ ἄπλα τῆς αὐλῆς, ποῦ δὲ βολεῖ οὐδὲ μῆλο.
Ἄστροάφτουν-ὄλοι ἀπὸ χαρὰ καὶ λάμπουν ἀπὸ χάρι,
Μ' ἀπ' ὄλους λάμπει πειὸ πολὺ καὶ πειὸ πολὺ φαντάζει.
Στὴν ὠμορφιά, στὴ λεβεντιὰ, στὴ φορεσὰ καὶ σ' ὄλα,
Μέσ' στ' ἀνθὶ τῆς λεβεντουριάς, ὁ γιὸς τοῦ Πάνου Ντάλα.

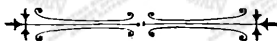
"Αλογα καλοκάμωτα κι' ἀπὸ γενιὰ, ἓνα κ' ἓνα,
Θρεμμένα κι' ὄλοστρόγγυλα, καλόστρωτα, καθάρια,
Λογιῶν λογιῶνε, τσίλικα, ψαριά, ντοριά, καράδες,
Καθένα στὸν ἀρέντη του καμαρωμένο στέκει.
Φυσομανᾶνε τᾶλογα κουνῶντας τὰ κεφάλια,
Καὶ κροταλοῦν τὰ πέταλα σγαρλίζοντας τὸ χῶμα.
Ἄποκλεισμένα στὸ παχνὶ ἀπὸ τὸ φιλοβρόχι
Μέρες ποῦ ἐρράντιζε τὴ γῆ, στενεύτηκαν τὰ δόλια
Καὶ μαύρισαν τὰ μάτια τους· στοὺς τοίχους κερφωμένα·
Μὰ σὰν ἀντίκρουσαν τὸ φῶς καὶ λούστηκαν στὸν ἥλιο,

Σὰν ἄκουσαν στὴς πλάτες τους νὰ τὰπαλοχαϊδεύῃ
Τ' ἄερί τ' ἀπριλιάτικο ὄλο δροσές καὶ μύσκους,
Δὲν καρτεριῶνται τᾶλλογα καὶ θέλουν καβελλάρη.
Ἔτσι κ' ἡ ἀντρίκεια σου καρδιά, λεβέντη, Νάκο Ντάλα,
Στὰ λουφωτὰ τὰ στήθια σου τόσον καιρὸ κλεισμένη
Δίχως ἀγάπης ξάνοιγμα, τὸ εἶχε κρυφὸ μαράζι,
Καὶ δίψασε τὸν ἄερα της, λαχτάρηζε τὸ φῶς της·
Καὶ σὰν καράβι ὀπῶγεινε τὰ κύματα νὰ σκίξῃ
Ὀρμητικά κ' ἀτρόμητα, μὰ τώρα στ' ἀκρογιαλί,
Κυττάζει μὲ παράπονο τὸ πέλαγο καὶ ρέβει,
Ἔτσι κ' ἐσὺ ἔσαράκωνες, καυμένο παλληκᾶρι !

Ἔμορφα εἶν ὅλα καὶ καλὰ καὶ στολισμένα εἶν' ὅλα,
Καὶ μέσα στὰ στολίδια τους φαντάζουν τὰ μαντύλια
Μεταξωτὰ καὶ κρεμαστὰ σιμὰ πρὸς τὰ ριζαῦτια,
Κι' ἄλλα πιασμένα στὰ λουριὰ τῆς καπιστράνας γύρω,
Καὶ στὴς κορφές τῶν μαντυλιῶν δείχνουνε τᾶνθια τοῦφες.
Μὰ σὲ καμάρι, σ' ὠμορφιὰ, στὴ δύναμι καὶ σ' ὅλα,
Ὅλα τοῦ Νάκου τὰ περνάει ὁ ζηλεμένος βλάχκος.
Καὶ τὸ πανώρηο τ' ἄλογο ὄλων τραβάει τὰ μάτια,
Καὶ τὸ κορμίτου δέχεται τοῦ καθενὸς τὰ χάϊδια.
Γλιστράει ἡ παλάμη ἀπάνου του, λὲς καὶ μαλάζει χέλι.
Ὅλοι τὸ φτοῦν μὴ βασκαθῆ, μὰ πρόλαβεν ὁ Ντάλας·
Καὶ στὸ λαιμὸ του κρέμασε σὲ κομπολόι δεμένο

Κεχοιμπαρένιο, ξομπλιαστό μὲ τέχνη φυλαχτάρι,
 Που μέσα γιὰ ἀντιβάσκανο μαπαροῦτι εἶχε καὶ σκόρδο.
 Δυὸ δόντια ἀπ' ἀγριογούρουνο δρεπανωτὰ δεμένα,
 Καὶ μ' ἀσημένια τὴ δεσὰ, τρανὰ τὸ συντροφεύουν
 Λὲς, βλέπεις τ' ἄστρο τὸ λαμπρὸ, τοῦ φεγγαριοῦ ὄντας σμίγη
 Καμπυλωτὴ κι' ἀγκυλωτὴ τὴ φωτεινὴ λουρίδα,
 Κι' ἀντάμα πρὸς τὸ πέλαγο τραβᾶν καὶ βοσιλεύουν.
 Ὁ Νάκος τὸ καμάρωνε στὴ σέλλα του ἀκουμπώντας
 Καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἄλλαξε χαριτωμένα λόγια.

: ὦρα, παιδιὰ, νὰ φεύγουμε, κι' ἂν λείπη καὶ κανεὶς μας
 Μπροστὰ στοῦ δρόμο θὰ μᾶς βγῆ, ἀλλοιώτικα ἄς μᾶς φτάση.
 Μὰ ἔμεῖς, μὴ χάνουμε καιρὸ, μονάχα ἄς καβαλλᾶμε,
 Καὶ συγκρατᾶτε τᾶλογα μὴν πολυκόβουν δρόμο,
 Κι' ὅταν στᾶλώνια πέσουμε, ἄς πάρουν λίγη ἀμόλα.
 Ὡς γιὰ τοὺς γύφτους, τρεῖς ζυγιὲς καλὰ εἶνε νὰ μᾶς παίξουν,
 Κ' ἄς πάη ἢ μιὰ στοὺς μπροστινοὺς, ἢ ἄλλη ἄς μπῆ στὴ μέση,
 Ἡ τρίτη ἄς παίξῃ στοὺς στερνοὺς, κ' ἢ ἄλλες ἄργες ἄς μένουν.
 Εἶπε καὶ μ' ἓνα πήδημα εὐρέθῃ καβελλάρης
 Κ' ἓνας κοντὰ τὸν ἄλλονε, τὸν ἀκλουθοῦνε οἱ ἄλλοι.
 Τὰ καρσοφύλλια ὅσοι κρατοῦν ξερβόδεξα κρεμᾶνε,
 Κι' ὄλοι βρεθῆκαν σᾶλογα, καὶ κίνησαν καὶ πᾶνε.

Κι' ἂν τάειχα δεκατέσσερα, κι' ἂν εἶχα αὐτιὰ ἄλλα τόσα,¹
 Καὶ πάλι δὲ θὰ χόρταιναν τὰ μάτια καὶ ταῦτιά μου,
 Τὰ μάτια μου νὰ βλέπουνε, ταῦτιά μου ν' ἀγρηκᾶνε·
 Μὰ μὲ τὸ φῶς ποῦ χάρισε στὸν ἄνθρωπο ἢ θεότη,
 Καὶ μὲ ταῦτιὰ ποῦ τῶδωκε, μέσ' στὸν ἀπάνου κόσμο,
 Καὶ τί νὰ πρωτοειδῆ κανεῖς, καὶ τί νὰ πρωτακούση,
 Τὴν ὥρα ὅπου περνούσανε τοῦ πιζαριοῦ τὸ δρόμο !
 Τᾶνθια νὰ ἰδῆ νὰ πέφτουνε βροχὴ νὰ τοὺς ρεντᾶνε,
 Ποῦ μέσα ἢ κεντητὲς ποδιές, σωρούς σωρούς ἐκρύβαν
 Λογιῶν γογιῶνε, ἡμερὰ τῆς γλάστρες καὶ τοῦ κήπου,
 Καὶ τοῦ βουνοῦ ἀγριολούλουδα, καὶ τοῦ χλωροῦ τοῦ κάμπου,
 Ἡ τ' ἄστραμμα τῶν μαντυλιῶν, ἢ τῆς χουφτιῆς τὸ ρύζι,
 Σὰν κοκκοροῦβι πῶπεφτε, κι' ἄσπρισε ὁ δρόμος ὄλος !
 Καὶ τί νὰ πρωτοειδῆ κανεῖς, καὶ τί νὰ πρωτακούση !
 Ματάκια ποῦ γλαρώνανε, κι' ἄλλα ποῦ δάκρυα ἐχύναν,
 Μάτια ἀστραπῆς νὰ πέφτουνε, κι' ἄλλα νὰ χαμηλώνουν
 Ἡ χεῖλη νὰ χαμογελοῦν, κι' ὄψες νὰ κοκκινίζουν !
 Κρουφοὺς ν' ἀκούση στεναγμοὺς, ν' ἀκούση καρδιοχτύπια
 Μέσ' ἀπὸ στήθια ἀπάρθυνα, μεσ' ἀπ' ἀντρίκεια στήθια,
 Ἡ τοὺς λεβέντες νὰ χαρῆ, καβάλλα ὅπως περνούσαν,
 Καμαρωτοὶ καὶ χαρωποὶ, σειστοὶ καὶ φουφουδάτοι,

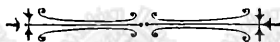
Καὶ τ' ὄμορφο καὶ σιγανὸ τραγοῦδι νὰ ζηλέψη,
 Γλυκὰ ποῦ τὸ μουρμούριζαν ἀπάνου στὸ νταβοῦλι,
 Ἦ πῶς σταυρῶναν τῆς ματιῆς νὰ ἰδῆ μὲ τῆς κοπέλλες !
 Τὰ συχαρήκια στὸ γαμπρὸ καὶ στοὺς δικοὺς ν' ἀκούσῃ,
 Ἦ τῆς εὐχῆς ὅπ' ἄλλαζαν, καθ' ἕνας μὲ τὸν ἄλλο !
 Καὶ τί νὰ πρωτοειδῆ κανεῖς, καὶ τί νὰ πρωτακούσῃ !

Λίγα ντουφέκια ἀπάντησαν στὰ χαιρετίσματά τους.

Ζαφεῖρι ἀπάνω ὁ οὐρανὸς ἢ γῆ σμαράγδι κάτω.
 Κόβει τὴν ὄψι τοῦρανοῦ στεφάνι γύρω γύρω
 Ἦ ἀσπρα μικροσύγνεφα, παιχνίδια τῶν ἀνέμων
 Λὲς, μ' ἀσπρα ῥόδα τῶπλεκαν μὲ κρίνους τὸ ξομπλιάζαν,
 Καὶ τὸλοπράσινο τῆς γῆς ἀλλάζει καὶ πλουμίζει
 Ἦ δῶ κ' ἐκεῖ πολύχρωμη, στὸ γοργοπέρασμά της,
 Ἦ συντροφιά ἢ χαρούμενη τοῦ Νάκου τοῦ καλοῦ μας.
 Χαλοῦν τὴν ὄψι τοῦρανοῦ τὰ σύγνεφάκια γύρω,
 Καὶ ποιὸς τὸ ξέρεῖ, ἂν ὕστερα θολώσῃ ἀπ' ἄκρη ὡς ἄκρη,
 Καὶ ῥίξῃ μπόρα ὁ οὐρανὸς κ' ἀστραφτομπουνιξίη ;
 Μὰ ποιὸς εἶν' κείνος ποῦ θὰ βρῆ μὴ σκέψῃ νὰ θολώνῃ
 Μέσα στὴν τόση τους χαρὰ τὸ νοῦ τῶν χαροκόπων ;
 Κάθε ἔγνοια, κάθε συλλοή, φροντίδα καὶ δουλειά τους
 Ἦ ἀφῆκαν στὰ σπητιάκια τους, γιὰ μέρες νὰ κοιμῶνται

Και μέσα σ' ένα ἀπέραντο γιאלό, γαληνεμένο,
 Πέλαγο ἐλπίδας και χαρᾶς ὁ νοῦς τους ἀρμενίζει.
 Τῶν νιῶν οἱ λογισμοὶ πετοῦν, και καίγεται ἡ καρδιά τους,
 Στῆς λυγερῆς, στῆς ἔμορφες, στῆς καλυναθρεμμένες,
 Κ' ἐνεῖνοι γιὰ παρηγοριὰ κρουφὰ κρουφὰ τῆς λένε :
 Κάμε, καρδιά μου, ὑπομονή, κ' ἡ ὥρα δὲ θάρρηση.
 Οἱ παντρεμένοι ὅπ' ὁ Θεὸς τοὺς χάρισε βλαστάρια,
 "Ὅλο νυφάδες και γαμπροὺς στὸ λογισμό τους βλέπουν.
 Κ' οἱ γέροι συνεπαίρνονται κοντὰ κι' αὐτοὶ στοὺς ἄλλους,
 Και τὰ γεράματα σκοντοῦν, κ' ἔχουν στραβὰ τὸ φέσι,
 Και μὲ λογάνια τσουχτερὰ πειράζουν τοὺς λεβέντες,
 Κᾶπως μονάχα οἱ ἄκληροι, σὰν νά εἶνε μουδιασμένοι
 "Ὅμως τῶν ἄλλων ἡ εὐχὴς παρηγοριὰ τοὺς δίνουν.
 Κ' ἡ ἐλπίδα πάλι ἡ σπλαχνικιά ποῦ πάντα συντροφεύει
 Σὲ τοῦτον τὸν παληόκοσμο τὸν ἄνθρωπο τὸ μαῦρο
 Διῶχνει ἀπ' τὸ νοῦ τους τὸ κακὸ και γλύκα τοὺς ποτίζει.

4

Παράτα, Ρίνα, τὸ χορὸ, παράτα τὸ τραγοῦδι,
 Στῆ μέση κόφτα και τὰ δυὸ, κ' ἔβγα στιγμή στ' ἀγνάντιο,
 Και μὲ τὰ μάτια ἐπίμονα πάρε τῆ ράχι ράχι,

Ρίξετα ἔδῳ, γύριστα ἔκει, φέρε τα ἀπάνου κάτου,
 Καὶ σὰν ἰδῆς μακροῦα γραμμὴ στὸν τόπο νὰ μὴ μένη,
 Μὲ κλώσματα ὅπου σέρνεται, λὲς κ' εἶν' πελώριο φεῖδι
 Μέσ' ἀπὸ βράχου σχισματιὰ ποῦ βγαίνει κι' ὄλο βγαίνει,
 Κι' ὅμως τοῦ κάκου καρτερεῖς νουρὰ νὰ ξαναφάνη,
 Καὶ πότε παίρνει ἀνήφορο καιπότε κατηφόρια,
 Εἶν' ὁ καλὸς σου, πῶρχεται μὲ τὸ συγγενολοῦ.
 Ρινοῦλα, κάμε ὑπομονή, κάμε καρδιά, Ρινοῦλα,
 Κ' ὅπου κι' ἂν εἶνε πλάκωσε μ' ὄλους τοὺς συμπεθέρους.
 Ἄκους ντουφέκια ποῦ βροντοῦν ἀπάνου τό'να στ' ἄλλο ;
 Γιὰ σένα, Ρίνα, πέφτουνε, χαμπέρι τοῦ ἐρχομοῦ του.

Μὰ ἡ Ρίνα βρόντους δὲν ἀκούει, οὔτε χαμπέρι παίρνει
 Τῆς φτάνει πῶς γιὰ ἀγάπη του καὶ τὴ ζωὴ ἀψηφάει,
 Καὶ ξέρει ἀκόμα πῶς κι' ὁ νιὸς γιὰ κείνη ξεψυχάει,
 Κι' ὥραν τὴν ὥρα καρτερεῖ νὰ τὸν ἰδῆ νὰ φτάνη,
 Νὰ τὸν ἰδῆ στὸ σπῆτί της νὰ μπῆ, νὰ λάμψη ὁ τόπος.
 Μὰ ἡ κόρη τῶχει σὲ κακὸ, καὶ γιὰ ντροπὴ τό παίρνει
 Νὰ δείχνη μὲ καμώματα, τί κρύβει στὴν καρδιά της,
 Κ' ἔχει τὸ νοῦ της στὸ χορὶ, τὸ νοῦ της στὸ τραγοῦδι,
 Ἐμορφο καὶ παθητικὸ, τραγοῦδι τῆς ἀγάπης.
 Κι' οὔτε ἀπὸ ντουφεκιὰς ἀκούει, οὔτε χαμπέρι παίρνει,
 Μὰ οὔτε καὶ δίνει προσοχή, κἄτι νὰ ἰδῆ, ν' ἀκούσῃ.
 Ἄλλοι ἄκουσαν κι' ἄλλοι εἶδανε, κ' ἐκείνοι τῆς τὸ φέραν'

Κ' ἡ Ρίνα τὸ καλάκουσε κ' ἐχάρηκε ἡ καρδιά της,
 Κ' ἔτρεξε καὶ φτεράκησε καὶ στὴν ταράτσα ἐβγήκε,
 Καὶ μὲ τὸ μαντυλάκι της τ' ἀργυροκεντημένο
 Τοῦ στέλνει ἡ κρῖνοδάχτυλη τὰ χαιρετίσματά της·
 Καὶ πότε τὸ μαντύλι σεῖ, πότε καὶ τ' ἄλλο χέρι.
 Ὅλες τὰ γέλια σκάσανε καὶ τὴν καλοκυττάζαν,
 Κ' ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἐκούναε καὶ κάτι ψιθυρίζαν.
 Τ' ἄκουσε ἡ κόρη καὶ γυρνάει, βλέπει καὶ κάτι νοιώθει,
 Καὶ τὸ, γιατί, τοὺς ῥώτησε καὶ τὸ, γιατί, τῆς τὸ εἶπαν,
 Κ' ἐντράπη γιὰ τὸ πάθημα κ' ἐγείνη παπαροῦνα,
 Κι' ἀπ' τὸ κακό της . . γέλασε, καὶ νὰ χορέψη ἐμπήκε.

Ἐνάμεσα σὲ δυὸ βουνὰ μπῆκε ἡ γραμμὴ κ' ἐχάθη
 Κι' ἀπὸ βουνάκι σὲ βουνὸ, πότε τὴ ῥάχι ῥάχι,
 Πότε ἀπὸ χαμηλὲς κορφές, πότε τὸ ῥέμα ῥέμα,
 Πέρα ἀπὸ κείθεν ἔπεσε στὸ ῥιζοβοῦνι κάτω.
 Οἱ πρῶτοι πρῶτοι πῶφτασαν, κι' ὁ Νάκος μὲ τοὺς πρῶτους,
 Ἐστάθηκαν στὸ ῥίζωμα καὶ καρτεροῦν τοὺς ἄλλους.

Ὁ ἥλιος πίσω τοῦ ἄφινε τοῦ δειλινοῦ τὴ στρατά
 Κι' ἀγάλι ἀργοκατέβαινε σὲ κορφοβοῦνι πέρα.

Πράσινος κάμπος και πλατύς δμπρός τους άπλωμένος,
 Κι' άπό ψηλά και χαμηλά βουνά τριγυρισμένος
 Τους δέχτηκε με τ' άλαφρό τò φύσημα του άγέρα.
 Τά μάτια γύρω φέρνουνε στòn κάμπο και θωροϋνε,
 Και μάτια δέ σηκώνουνε και κάμπο δέ χορταίνουν,
 Κ' ένας βαθύς άνασασμός τὰ στήθια τους φουσώνει.
 Χαρά στα μάτια πώχουνε τή χάρι ν' άγναντεύουν
 Τής σμαραγδένιες σου ώμορφιές, κάμπε, σαν τέτοιες ώρες,
 Τὰ στήθια όπ' άνασαίνουνε άπό τ' άνάσασμά σου!
 "Ωρα πολλή δέν πέρασε κ' ένας κοντά τόν άλλο,
 "Η λίγοι λίγοι, άπό δυò τρεΐς, πεζοι καβελλαραΐοι,
 "Άλλοι άπό 'δω κι' άλλοι άπό 'κει, έκατεβήκαν όλοι,
 Κι' όσοι είχαν άρματα άδειανά άπλώνουν και γιομίζουιν.

Μάτια μ', άν καλοβλέπετε, ό λέβεντας εκείνος,
 Ποϋ ξεκοψε άπό τους πολλούς, και βγήκε δμπρός και στέκει
 "Ολόρθος και καμαρωτός, ποϋ λάμπει σαν τόν ήλιο,
 Τό 'να του χέρι όπ' άκουμπάει στή λυγερή του μέση
 Και τ' άλλο στό σιλάχι του τò χρυσοπλουμισμένο,
 Ποϋ πότ' έδω και πότ' εκεί γοργές ματιές πετάει,

Μὰ πέρα πρὸς τὸ ἠλιόγευμα τὰ μάτια του κρατάει,
 Λὲς, μὲ τὰ μάτια καὶ μετράει τὸ δρόμο ποῦ θὰ πάρη,
 Μὲ τὴ ματιὰ σὰ νὰ ζητάη τὴν ἄκρη του νὰ φτάση,
 Ὁ νιὸς δὲν εἶνε, μάτια μου, ὁ διαλεχτὸς τῆς Ρίνας,
 Ποῦ ἡ κόρη τὸν ἐξήλεψε καὶ τῶβαλε καῦμό της,
 Νὰ τὸν ἰδῆ στὸ πλάϊ της στιγμὴ κι' ἄς βγῆ ἡ ψυχὴ της ;
 Κι' ὁ νιὸς σὰν τὴν ἀντίκρουσε κ' εἶδε τὴν ὠμορφιά της,
 Κ' εἶδε τὰ κάλλη τῆς ψυχῆς ἀπάνω της γραμμένα,
 Γύρισε κ' εἶπε στὴν καρδιά : καρδιά μου, χτύπα ἀκόμα ;
 Σὰν πειὸ ψηλὸς, σὰν πειὸ πλατὺς καὶ πειὸ καλὸς μοῦ δείχνει.
 Λὲς, τὸ στοιχειὸ τῆς λεβεντιάς ἐβγῆκε ν' ἀντικρούση
 Τὸν ἥλιο καὶ νὰ μετρηθῆ μαζῆ του στὴ λαμπρότη·
 Κ' ἐστάθη, λὲς, κ' ἐπάλεψαν ἡ λεβεντιὰ κι' ὁ ἥλιος.
 Τὰ μάτια ῥίχνουν ἀστραπὲς, κι' ὅλη του ἡ ὄψι λάμπει,
 Λάμπει κ' ἡ φορεσὰ ἡ χρυσῆ κι' ἀσπροβολάει, σὰ χιόνι.
 Τοῦ ἡλίου ἡ ἀκτινοβολὴ ἀπὸ 'κεῖ θάμπος στὰ μάτια χύνει.
 Λιγὰκι ἀκόμη κ' ἔγερνε πίσω ἀπὸ δέντρο ὁ ἥλιος
 Ψηλὸ ψηλὸ καὶ φουντωτὸ στὸ κορφοβοῦνι ἀπάνου·
 Μὰ τὴ στιγμὴ τὴν ὕστερη, λὲς καὶ βοήθεια τοῦρθε
 Κ' ἐλύγησεν ἡ λεβεντιὰ τὰ μάτια του θαμπώνουν
 Καὶ κρύος κρύος ἴδρωτας τὸ μετωπὸ του βρέχει,
 Κι' ἄλλαξε ἡ ὄψι χρώματα, ὅπως τὰ μάτια θέει·
 Κι' ὁ νιὸς φέρνει τὸ χέρι του στὸ μέτωπό του ἀντήλιο.
 Σὰν τί ἀγῶνας φοβερὸς νὰ ἦταν ἐκεῖνος, Θεέ μου !
 Κι' ὅλοι τὸν ἀγναντεύανε καὶ τότε καμαρῶναν.

Για λίγο ακόμα ἐστάθηκε, γυρῶφερε τὰ μάτια
 Καὶ μ' ἀναστεναγμὸ βαθὺ γυρίζει στους δικούς του,
 Καὶ τὸ μαντύλι ὅπου κρατεῖ τὸν ἰδρωτὰ του πίνει·
 Μὰ ἡ ὄψι του δὲ στάθηκε στὸ χρωμὰ της ἀκόμα.
 "Ὅλους στὰ μάτια τοὺς κυττάει, τάχα, γιατί ; ποιὸς ξέρει.

Δὲν καβαλλᾶμε μιὰ φορὰ, λεβέντες, νὰ τραβᾶμε ;
 Μὰ πρῶτα, ἐλάτε πειδὸ κοντὰ, ὀπῶχω νὰ σᾶς κρίνω,
 Κι' ἄς μείνουνε τὰ λόγια μου στὸν τόπο ποῦ θὰ πέσουν.
 Τί νὰ σᾶς πῶ, μαρὲ παιδιὰ ! τὸ λέω μὲ ντροπή μου,
 Πολιώρα ποῦ ξεμάκρυνα, κ' ἐβγήκα ν' ἀγναντέψω,
 "Ὅσο μακρὰ κι' ἂν ἔπεςαν τὰ μάτια μου στὸν κάμπο
 Ψυχὴ δὲν εἶδαν πουθενὰ στιγμὴ νὰ ξεμυτίση,
 Οὔτε κανένα ζωντανὸ νὰ βόσκη σὲ λειβάδι,
 Μάηδε τσοκάνι ἀκούστηκε, ἢ προᾶμα νὰ βελᾶζη·
 Κι' αὐτὰ τὰ φύλλα τῶν δεντρῶν, τ' ἀέρι ὅπου τὰ ἐσοῦσε
 Καὶ τὰ σπαρτὰ μοῦ φάνηκαν πῶς ὅλα μαρμαρῶσαν,
 Καὶ σάμπως.. πῶς νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ ; ..ξέρω κ' ἐγὼ.. κακὴ ὥρα ..
 Παντοῦ μιὰ νέκρα ἀπλώθηκε γύρω μ' ἀπ' ἄκρη ὡς ἄκρη,
 Λὲς, κ' ἦρθε ἡ συντελεία μας κι' ἀπόμεινα μονάχος·
 Καὶ κάποιοι λογισμοὶ κακοὶ περάσανε ἀπ' τὸ νοῦ μου,
 Καὶ κάτι, σὰν νὰ μ' ἔσφιξε, πιάστηκ' ὁ ἀνασασμὸς μου ..

Κι' άλλα ποῦ τὰ ξεστόχησα, κι' άλλα ποῦ μέσα μ' ἔχω,
Μὰ νὰ τὰ βγάλω δὲν μπορῶ, . . . γιὰ γέλια καὶ γιὰ κλάψεις!
Λὲς καὶ μ' ἐβάσκανε κανεὶς, λὲς κ' ἦταν ἀπ' ἀέρι!
Πῶς ἔγινε καὶ τ'ῦπαθα, μωρὲ παιδιὰ, δὲν ξέρω.
Ὅμως δαξάζω τὸ Θεὸ, ποῦ πέρασε καὶ πάει . .

Τὰ λόγια αὐτὰ ψιθύρισε στοὺς ἀδερφοποιτοὺς του,
Κι' ἄλλα του λόγια κόμπιαγαν, κι' ἄλλα του πισωστρεῖβαν
Τί ἢ περιφάνεια τ'ἀπνιγε στὸ λάουγγα πρὶν βγοῦνε,
Κι' ἀπ' ὅσα μέσα του ἔνοιωσε, δὲν εἶπε οὐδ' ἓνα τόσο.
Μὰ δὲν ἐστάθη ὡς ἐδιουπὰ καὶ ξακλουθᾶει νὰ λήη :
Μὰ, ἐσεῖς, καλὰ θὰ κάμετε, στοὺς ἄλλους νὰ μηνύστε,
Νὰ γείνουν ὅλοι μπουλουκιές, κ' οἱ γύφτοι ἄς χωριστοῦνε
Κι' ἄς μοιραστοῦνε ἀπὸ ζυγιές, μπυλουκι καὶ ζυγιά του . . .
Κι' ὅλοι μαζῆ, ἄς ἀρχίσουνε, νὰ ζωντανέψῃ ὁ τόπος,
Λιγάκι νὰ βουίξουνε καὶ τὰ βουνὰ κι' ὁ κάμπος·
Κι' ἄς πέσουν λίγες ντουφεκιές κάθε κακὸ νὰ φύγῃ.

Αὐτὰ τοὺς εἶπε ἀπόκοντα καὶ στρήβει τὸ μουστάκι,
Σάζει καὶ τὰ σγουρὰ μαλλιά τὸ φρέσι του νὰ βάλῃ,
Κι' ἀπάνου στ' ἄστραμμα ματιῶ στὸ βλάγκο ἀπάνου πέφτει.

Οἱ ἄλλοι ὅπου τὸν ἄκουγαν μὲ προσοχὴ καὶ πίστι,
Σὰν νὰ παραξευέτηκαν στὰ πρῶτά του τὰ λόγια,

Και ἄλλο ποῦ δὲν ἐγέλασαν· μὴ ἐκράτησαν τὰ γέλια
 Ὁ σεβασμὸς τῆ μιὰ μεριά, κ' ἡ ἀγάπη ἀπὸ τὴν ἄλλη·
 Καὶ παίρνουν τῆς παραγγελιῆς, κι' ἀπὸ τ' αὐτὶ στὸ στόμα
 Κι' ἀπὸ τὸ στόμα σ' ἄλλο αὐτὶ, τὰ λόγια φέραν γύρω,
 Κ' ἐγείναν ὅλοι μπουλουκιές· οἱ γύφτοι ἐτοιμαστῆκαν
 Καὶ στὰ μπουλούκια ἐμπήκανε, καὶ ξεκινήσαν ὅλοι·
 Καὶ τὰ νταβούλια δέρονται, κ' οἱ καρμπούζες σκιδῶνται,
 Καὶ τὰ ντουφέκια ἀπὸ κοντὰ τ' ἀπανωτάρι πέφτουν,
 Κι' ἄλλοι τραβᾶνε ἀκροκαμπιά, κι' ἄλλοι τὸν κάμπο κάμπο.

Τραγοῦδια, ποδοβολητὸς, τὰ τούμπανα καὶ οἱ βρόντοι
 Τὸν τόπον ἀνταριάζουνε κι' ὄλα ξυπνᾶν τρογύρω,
 Καὶ τὰ πουλάκια στὰ κλαδιὰ λαφιάζονται κ' ἐκεῖνα
 Κι' ἀπὸ κλαράκι σὲ κλαρὶ πετᾶνε νὰ λουφάζουν.
 Τὰ ὄρνια ἀφίνουν τῆς κορφῆς, καὶ χύνονται ἔστὸ λόγγο,
 Τὰ γρίμια ἀκοῦν, ξαφνίζονται καὶ στῆς σπηλιῆς τρουπώνουν,
 Κι' ἀπ' τὴ βοσκὴ τὰ πράματα ὁμάδι ὁμάδι φεύγουν.
 Ἐντιλαλοῦνε οἱ λαγκαδιές, ὄλος βουτίζει ὁ κάμπος,
 Κι' ὄλος ὁ τόπος καίγεται γιὰ τῆς χαρῆς σου, Ντάλα !

Ἐγάλι ἀγάλι, κι' ὄλο μπρὸς ἡ συντροφιά πηγαίνει,

Καὶ πότε πότε, ἄλλος ἐδῶ, κι' ἄλλος παρέκει στέκει
Καὶ ξαπεξεύει μιὰ στιγμή, κι' ἀπλώνει καὶ γιομίζει.
Χαίρειτ' ὁ Ντάλας, χαίρεται καὶ σιγοτραγουδάει,
Μ' ἀπ' τὴ μεγάλη του χαρὰ κάποια ἔγνοια τὸν τραβάει.
Καὶ κόβει τὸ τραγοῦδί του στὴ μέση, κι' ἀγναντεύει,
Κι' ἀνήσυχα τὰ μάτια του ἀλάργα ἀλάργα πᾶνε,
Γοργὰ γοργὰ, ψαχτὰ ψαχτὰ, κᾶτι, θαρρεῖς, ζητᾶνε,
Μὰ σὰ δὲν τὸ ξανοίγουνε, πίσω βαρεῖα γυρίζουν.
Κι' ὁ Νάκος τὸ τραγοῦδί του σπινὰ ξαναρχινάει,
Καὶ μὲ τὸ τραγουδάκι του τὴν ἔγνοια ἀποκοιμάει.

Χαρὰ σ' ἐσέ, τοῦ Ντάλα γιέ, λεβέντη εὐτυχημένε!
Ποῦ ἐδῶ ζυγιές βαροῦν γιὰ σέ, καὶ πέρα χτυποκάρδια·
Ποῦ κρέμονται ἀπ' τὰ χεῖλη σου, κ' εἶνε στοὺς ὀρισμούς σου
Τὰ νιάτα ποῦν περήφανα, τὰ γερατεῖα σεβάσμια.

Χαρὰ ᾿χει ὁ νιός, καὶ κλέφτικο τραγοῦδι τραγουδάει,
Γλυκὰ γλυκὰ τὸ τραγουδάει, σπινὰ σπινὰ τὸ λέει.
Μὰ ἢ ὥρα δὲν τὸν καρτερεῖ, καὶ φεύγει κ' ὄλο φεύγει,
Καὶ πρὸς τὸ ἠλιοβασίλεμα ὁ ἥλιος χαμηλώνει·
Κι' ὁ νιός τὸ γλιωρότερο εἶνε καλὸ νὰ φτάσῃ·
Κ' ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶνε νὰ φανοῦν, ἂν εἶνε, δὲ θάρρησιν·

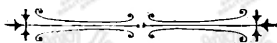
: Παιδιά, ὁ ἥλιος κρύβεται καὶ πάει νὰ βασιλέψη·
 Παίρνουν νὰ ἡσκίωνουν τὰ βουνά, καὶ πλάκωσε τὸ σοῦρπο·
 Μὲν συγκροτᾶτε τάλογα, νὰ μὴν ἀργοπορᾶμε,
 Κι' ἂν εἶνε νάρθουν, θᾶρχονται, ἢ θὰ μᾶς καρτερᾶνε.
 Δόστε καὶ πίσω νόημα, ὅλοι νὰ πάρουν ἔννοια.

Εἶπε κ' ἡ φτέρνα του κεντάει τὸ ζηλεμένο βλάγκο.
 Στῆς σπιρουνιας τ' ἀγκύλωμα τὰ λαγαρὰ σπαράξαν.
 Τ' ἄλογο τ' ἀξετίμωτο ἄλλη κεντιὰ δὲν παίρνει,
 Καὶ μ' ἓνα ἀλαφρὸ τίναγμα, πῆρε τ' ὄμπρὸς μὲ τρόπο.
 Οἱ ἄλλοι πᾶνε ἀπόκοντα, κι' ὅλο κονταίνει ὁ δρόμος,
 Κι' ὅλοι στὸν κάμπο σκρόπησαν καὶ κάμπο κάμπο πᾶνε.

Τώρα ἡσυχάζουν τὰ βουνά, τώρα ἡσυχάζει ὁ κάμπος.
 Κάθε βροντῆ, κάθε βουή καὶ κάθε ἀντάρια ἐχάθη,
 Μαζῆ του, λές, τὰ ἐσήκωσε τ' ἀέρι καὶ τὰ ἐπῆρε,
 Καὶ μόνο ἀκοῦς συχνὸ πυκνὸ τῶν πεταλιῶν τὸν κρόττο,
 Καὶ τῆ φωνῆ τὴν ἡμερη καὶ σιγανὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ κάμπος γλοερὸς γλοερὸς, χὰϊδι ἀπαλὸ στὰ μάτια,
 Μοιάζει θαρρεῖς, μὲ θάλασσα ἀλαφροκυματοῦσα,

Κι' ὄλοι ἐπλέυνε ἔλεες στὰ λάγαρα νερά της.

5

Ξυθῆτε, μάτια μ' ἄχαρα καὶ κακόμοιριασμένα!
 Μάτια μου, ποῦ σᾶς ἀνοιξα τόσα καλὰ νὰ ἰδῆτε,
 Μὰ ἐκεῖνα πέρασαν καὶ πᾶν, πίσω νὰ μὴ γυρίσουν,
 Καὶ κᾶπου κᾶπου δνεῖρατα τὰ φέρνει ὁ λογισμὸς μας
 Μαρμαρωμένα κι' ἄψυχα, γεννήματα τοῦ πόθου.
 Κλειστήτε, μάτια ἀχρείαστα, φεγγίτες καπνισμένοι,
 Στέρφες κι' ἀδρόσιστες πηγές, ποῦ ἂν εἴστε, κι' ἂν σᾶς ἔχω,
 Γυρίζετε στὴς κοῦπές σας, ὅπως γυρίζει ὁ μύλος
 Στὰ χέρια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, τ' ἀνέμου τὸ παιχνίδι.
 Σβηστήτε, ἔσεις, ν' ἀστράφουνε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου,
 Ὅπ' ἀγναντεύουν πειὸ μακρὰ, καὶ πειὸ γοργὰ παίζου,
 Σὰν ἥλιοι ὅπου στρηφογυροῦν, κι' ὅπου σὰν ἥλιοι λάμπουν.
 Γεῖρε καὶ σὺ καὶ ἡσύχασε, κορμί παραδαρμένο,
 Ποῦ δλόρθο στέκει, σὰ δεντρὶ φύλλα κι' ἀνθὸν γεμάτο,
 Μὰ στὴν καρδιά του ἀκοίμητο δουλεύει τὸ σαράκι,
 Ἡ ὥρα ἢ μαύρη ὡς ποῦ νάρθη κουφάλα ν' ἀπομείνη.
 Πέσε, κορμίμου, πλάγιασε ὕπνο βαθὺ καὶ πλάνο,
 Γοργόφτερη, περιλαμπρη, νὰ σηκωθῆ ἡ ψυχὴ μου,

Σ' άλλους καιρούς νὰ πεταχτῆ, κόσμο παληὸ νὰ σμίξῃ,
 Σὰν ἄστρο ποῦρθε, κ' ἔλαμψε, καὶ πέρασε, καὶ πάει
 Πίσω νὰ μὴν ξαναφανῆ καὶ μάτια νὰ θαμπώσῃ·
 Κι' ὠϊμένα ! ἔλησμονήθηκε, σὰν ξένος, σὰ διαβάτης,
 Ποῦ ἀπὸ μακρὰ τὸν ἀπαντᾷ, κι' ἀπὸ μακρὰ τὸν βλέπεις·
 Μὲ γκαρδιακὸ χαιρέτισμα νὰ τὸν παρηγορήσῃ,
 Πῶς τὰ περνάει, πῶς βρίσκεται νὰ ἰδῆ καὶ πῶς πορεύει,
 Πῶς κάνει τῆς χαρὲς νὰ ἰδῆ, πῶς πιάνει τὴν ἀγάπῃ·
 Νὰ ἰδῆ τοῦ Ντάλα τὸν υἱὸ τὸ μοσκαναθρεμμένο,
 Ποῦ ἢ μιὰ ἀγκαλιά τὸν ἄφινε κι' ἄλλῃ τίν καρτεροῦσε,
 Μὲ τί λατῶρα στὴν καρδιά, τί λογισμοὺς στὸ νοῦ του,
 Μὲ τί βιασύνη μὲ τί ὁρμὴ τὸ δρόμο λιγοστεύει !
 Πῶς μὲ τὰ μάτια ἀνήσυχα φέρνει τὸν κάμπο γύρω,
 Λὲς, καὶ μετράει μὲ τῆς στιγμὲς τὴν ὥρα ὅπου περνάει ! .
 "Ὡρα τοῦ φαίνεται ἢ στιγμῇ, κ' ἑκατὸ χρόνια ἢ ὥρα !

Ἐκείνη τὴν ὥρα ὅπου ἔβγαλε τὸν κάμπο, ὁ ἥλιος λίγο λίγο,
 Καὶ μοναχὰ ἢ βουνοκορφὲς τὸν ἔχουν, ποῦ τὸν βλέπουν
 Τῆς φουντωμένες λαγκαδιές, ποῦ ἠσυχασμένες ἦσαν
 Μέσα στοὺς ἥσιους τοὺς παχυοὺς μισοξυπνάει τ' ἄεροι
 Μὲ τὰ χαϊδολογήματα, μὲ τὸν ἀνασασμὸ του,
 Κ' ἐκείνες ἀναδεύονται καὶ σιγοφιθυρίζουν.

Πόσες φορές, Ρίνα και ἐσύ, τῆς Ξαίκως ἄξα γέννα,
Ἄφ' ὄντας σοῦ περάσανε στὸ χέρι δαχτυλίδι,
Κ' ἐσπάρραξε ἡ καρδοῦλά σου, καὶ μὲ τὸ νοῦ σου ἀντάμα
Ἐπλέξαν τὸ χρουσόνειρο καλότυχης ἀγάπης,
Πόσες φορές, Ρίνα, κ' ἐσύ, ἀπάνου στῆς δροσές σου,
Στὰ μαλακὰ στρωσίδια σου, τᾶσπρα καὶ φουφουδαῖτα,
Τὴν ὥρα ὅπου τὸ χάραμα διώχνει τοὺς μαύρους ἥσκιους,
Ποῦ ἀργά, κ' ἀραιά, κ' ἀνάλαφρα ἡ δροσὰ κατασταλάζει,
Καὶ τὰ βοτάνια ντένονται μ' ἄσπρο, ἀσημένιο χνοῦδι,
Πόσες φορές, δὲν ἄκουσες ἀπάνου στ' ὄνειρό σου,
ἌΟνειρο πλάνο, μαγικὸ, καὶ γέννημα τοῦ πόθου,
Σὰν κάποια χεῖλη ὄλο δροσὰ στ' ἀφραῖτο μάγουλό σου,
Σὰν κάποιο χέρι ὀλότρεμο νὰ σ' ἀπαλοχαϊδεύη ;
Κ' ἐγύρισες κ' ἐλύγισες, σὰν καλαμιὰ, σὰ βέργα ;
Κ, ἀπάνου στ' ἀνακλάδισμα, πόσες φορές, Ρινοῦλα,
Τὴν πέτσα ἀναφουφούλιασε ἡ ἀνατριχίλα ἡ κρύα ;
Καὶ τί κρυφοψιδύρισαν τὰ χεῖλη σου καὶ τί εἶπαν,
Μονάχα ἐκεῖνα τᾶκουσαν, κ' ὁ ἀγέρας ποῦ τὰ ἐπῆρε ; . . .

Ποιοὶ νὰ εἶνε, ἐκεῖνη ἢ συντροφιά, ποιοὶ, τὸ λεφοῦσι ἐκεῖνο,
Ποῦ πρόβαλε στὸ ξάγναντο, καὶ τελειωμοὺς δὲν ἔχει ;

"Ολοι καβάλλα σ' ἄλογα, καβάλλα σὲ μουλάρια,
 Σκρόπιοι στὸν κάμπο ἀπλώνονται, καὶ κατὰ ἔδῳ ζυγίζουν·
 Ἐπ' τὰ τρελλὰ φερσίματα χαρᾶς σημάδια δείχνουν,
 Ποῦ τὰ θωροῦν τὰ μάτια μου, καὶ τὰ γρηγοῦν ταῦτά μου.
 Ἄστραψεν ἡ χαρὰ κ' ἔδῳ, κ' ἐβρόντηξε τὸ κέφι,
 Κι' ἀπάνω ποῦ ξανάφαναν, πολλὰ ντουφέκια ἐρρίξαν.
 Τοῦ γύφτου ἡ βέργα γκάλιτσε στοῦ νταβουλιοῦ τὴν πάντα,
 Καὶ τὰ καλάμια γάνιαξαν ἀπ' τὸ πολὺ σκουσμάρι.
 Κι' ἔδῳ ἡ ἀντάρα ἀλάλαξε, μ' ὄλες τῆς γλῶσσες πῶχει,
 Καὶ μύριοι ἐπέτειζαν ἦχοι, σὰν τὰ πουλιὰ ἀπ' τὴν κούρνια,
 Καὶ κρᾶζουν τοὺς ἀντίλαλους, κ' οἱ ἀντίλαλοι ἀπλογιῶνται.

Κ' ἐκεῖνοι ὅπ' ἀναδεύονται πίσω ἀπ' τοὺς πρώτους, πέρα ;
 Ποῦ σκρόπησαν καὶ σκέπασαν ὄλο τὸν κεῖθε κάμπο,
 Ἄδς, καὶ μὲ μιὰ ξεφύτρωσαν ἀπὸ τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ;

Τῆς νύφης τὸ συμπεθερεῖο εἶνε οἱ καβέλλαοῖοι,
 Τοὺς συμπεθέρους τοῦ γαμπροῦ, ποῦ βγήκαν νὰ δεχτοῦνε·
 Καὶ τὸ μελίσοι ὅπου κρατεῖ ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ῥίζα
 Καὶ πιάνει τὴν ἀκροκαμπιὰ κ' ἴσα στὸν κάμπο μπαίνει,
 Τῆς Ρίνας οἱ συχωριανοί, ὄλοι, μικροὶ μεγάλοι,
 Ποῦ κλείσαν τὰ καλύβια τους, κ' ὁμάδι ὁμάδι ἐτρέξαν,
 Νὰ ἰδοῦν κ' ἐκεῖνοι, νὰ χαροῦν, καὶ νᾶχουνε νὰ λένε,
 Νὰ λήη στὸ παιδί ὁ γονιὸς, καὶ τὸ παιδί στὰ γόνια·

Και τὸ χωριὸ ἔνε ρημαδιὸ, και τὸ φυλαῖνε οἱ σκύλοι.
 Κι' ἄλλοι μ' αὐτοὺς ἐσμίξανε πολλοὶ, ποῦ κατεβῆκαν
 Ἐπὸ τὰ κοντινὰ χωριὰ, κ' ἦρθαν νὰ κάμουν χάζι.
 Λές, τὸ εἶχαν μάρρα οἱ καψεροὶ, τέτοια χαρὰ νὰ ἰδοῦνε.

Ὁ γιὸς τοῦ Τράκα πάει μπροστὰ, ὁ ξακουσμένος Λιάσκος,
 Τῆς Ρίνας πρωτοξάδερφος, καλὸς κλι τιμημένος,
 Ποῦ δίχτηκε μονὸς διπλὸς, ὡς νὰ τὸ βγάλη πέρα,
 Τι' εἶχε μαζῆ μὲ τὸ γαμπρὸ ψωμὶ κι' ἀλάτι φάη.
 Ὅλο τὸν τόπο ἂν γύριζες, κ' ἔφερνες ἄνω κάτω,
 Ἄλλον δὲ θαῦρισκες νὰ βγῆ τοῦ Τράκα στὴν καβάλλα,
 Και μόνο, ἂν τύχαινε νὰ ἰδῆς τὸ Νάκο καβελλάρη,
 Νὰ δίνη τρόπο στ' ἄλογο, ἢ δυνατὸ διπόδι,
 Ἐκεῖνος, θάλεγες, μπορεῖ νὰ μετρηθῆ μαζῆ του.
 Ἐπ' τὸ κυνήγι ἐγύριζε κυνήγια φορτωμένους,
 Τί πιθαμῆ σὲ πιθαμῆ ἐγνώριζε τὸν τόπο,
 Ποῦν τὰ κουμάσα τῶν λαγῶν, ποῦ τὰ περδίκια πέφτουν.
 Ποτὲ χαρὰ δὲ στάθηκε, οὔτε και πανηγῦρι,
 Δίχως τοῦ Λιάσκου τὸ χορὸ, τοῦ Τράκα τὸ τραγοῦδι.
 Κι' ἄλλες χάρες τὸν στόλιζαν τὸν ἀνηψὸ τοῦ Γιώργα,
 Χάρες πολλὲς και τῆς ψυχῆς και τοῦ κορμιοῦ περισσες·
 Γι' αὐτὸ ἦταν κοσμαγάπητος, κι' ὅλοι τοῦ δίναν γνώρα.

Τέτοιος τοῦ Θύμιου ἦταν ὁ γιὸς, κι' ὀλοῦθα τὸν εἰξέραν,
 Σὰν τὸ καλὸ, ποῦ λέει, κρασί, κι' ἦταν τιμὴ τοῦ τόπου.
 Μά ἦταν ἀψὺς, τρομάρα του! κι' ὡς τὴν ἀπάνου σκάλα,
 Καὶ μὲ τὸ τίποτα ἀναβε, κ' εἶχε καυγᾶ σημενο.
 Μ' ἂν καὶ ἡ καρδιά του τῶλεγε, ἔπεφτε μ' ἓνα λόγο,
 Γιατ' εἶχε τὴν καλογνωμιὰ, κι' ἀγάπαε τὸ δίκηο.
 Καὶ τώρα πῶχει τὴ χαρὰ, βράζει ὄλος ἀπὸ κέφι.

Ὁ γιὸς τοῦ Τράκι πάει μπροστὰ κ' οἱ βλάμηδῆς του πλαίι,
 Καὶ πίσω πίσω σκροπιστὰ ὄλοι οἱ δικοὶ καὶ οἱ φίλοι.

Καὶ σὰν ἐκοντοζύγωσαν τό 'να μὲ τ' ἄλλο ἀσκέρι,
 Ὅσο νὰ φτάση δύνεται κοτρῶνι, κι' ἄλλο τόσο,
 Ὅταν μ' ὄρμη ξετιναχτῆ ἀπὸ χουφτιὰν ἀντρίκεια,
 Τότε ἡ χαρὰ ξεχείλισεν, ἐξέσπασε κ' ἐχύθη
 Ὅλη σ' ἀντάρρα, σὲ βουη, σκουῖξες, βροντὲς καὶ κρότους.
 Μύρια ἀλαλάζον στόματα μὲ μιὰ, σὰν νὰ ἦταν ἓνα,
 Μύρια ντουφέκια ἀδειάζονται παντοῦ, κ' ἐδῶ καὶ πέρα,
 Λὲς, μπουμπουνίζου τὰ βουνὰ, λὲς, μπουμπουνίζει ὁ κάμπος.
 Ὁ ἀγέρας ἀσπροβόλησεν ἀπ' τὸ μαντυλολόι,
 Κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ χρωματιστὸς, φαντάζει κεντημένος.
 Λὲς, περιστέρια ἐπέταξαν σκιαγμένα ἀπ' τὴν ἀντάρρα.
 Τῶν πεταλιῶν ὁ κρόταλος μὲ τὸ χλυμῦντρι σμίγει,
 Κι' ἀπ' τὸ βαρὺ ντραγκλάνισμα τό 'να νταβουλι σκιέται.

Οἱ γίγφτοι τουρναρίζοντας, στήν καραμοῦζα ἀπάνω
Ἐπὸ τὸ σφιχτοσίτωμα, λὲς, τώρα θὰ σκοροπήσουν,
Καὶ μ' ὄλο ποῦν' χαρούμενοι, τοὺς βλέπεις καὶ σὲ θλίβει.
Σύγνεφο σκόνουν τὸν καπνὸ τῶν ντουφεκιῶν ἢ μπουῦκες·
Μουντὸ βαμπάκι κ' εἶνε, λὲς, τουλοῦπες μαζωμένο,
Ποῦ διάφανο τὸ ξαίνουνε ἀόρατες νεράϊδες,
Κρινάτες, ροδοδάχτυλες, τοῦ ἀέρα κατοικῆτρες,
Καὶ τὸ σκοροπᾶν κι' ἀπλώνεται, κι' ὄλο τὸν κάμπο πιάνει,
Καὶ πυκνὸ ποῦσι τὸ θαρρεῖς, ποῦ τρῦκρυψε τὴν ὄφι,
Καὶ δὲν χωρίζουν οὐρανὸ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων.

Κι' ὄλο κοντοζυγώνουνε, κι' ὄλο ντουφεκορρίχνουν.
Κι' ὄσοι κουμπουροφέρνουνε, τραβᾶν καὶ τὰ κουμπούρια,
Ποῦ κρύβαν στὰ σιλάχια τους δυὸ δυὸ ζευγαρωμένα
Ἔωρη μαντύλια πλουμερὰ, κι' ὄπως ξεβγαίναν λίγο
Τὰ σκαλιστὰ κοντάκια τους, κλωσσοπουλιῶν διδίζαν,
Ποῦ κάτω ἀπὸ τὴ μάννα τους τὴ λιάρα λουφασμένα
Προβάλλουν τὰ κεφάλια τους ἀπ' ὄξω ἀπ' τὰ φτερά της.
Ἐπὸ τ' ἀσῆμι ἀστράφτανε, κι' ἀπὸ τὴν πάστρα ἐλάφταν.

Ἐὸ Νάκος ἐξεχώρισεν ἀπὸ τὴ συντροφιά του,
Καὶ τώρα λίγες δρασκελιὲς τοὺς ἄλλους προσπερνάει.

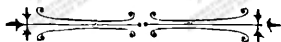
Μὰ τί ἔχει, κ' εἶνε ἡ ὄψι του σὰν ἀνακατωμένη,
 Καὶ τὰ γοργὰ μεγάλα του κ' ἀστραφτερά του μάτια
 Ἐδῶ κ' ἐκεῖ στυλώνονται, μὰ βλέπουν καὶ δὲ βλέπουν,
 Λὲς, καὶ τραβάει ὁ λογισμὸς τὸ φῶς τους σ' ἄλλον κόσμον ;
 Καὶ γύρω του τί γίνεται, θαρρεῖς, πῶς δὲν ἀκούει ;
 Τίποτα φαίνεται, ἡ χαρὰ τὸν ἔκαμε ἄνω κάτω.

Πρόβαινε ὁ Ντάλας ἀπὸ ἔδω, ἔφτανε ἐκεῖθε ὁ Τράκας,
 Κι' ἀπ' τῶν δικῶν του τᾶλογα ὄξω ὁ καρᾶς του βγαίνει.
 Πουλάρι ἦταν καὶ νιόβγαλτο, τ' ὄμορφο τ' ἄλογό του,
 Καὶ στὴν καρβάλλα δύσκολο, μὰ πήγαινε τοῦ Λιάσκου.

Λιγάκι ἀκόμα, κ' ἔσμιγαν κ' οἱ δυὸ χέρι μὲ χέρι,
 Φιλὶ ν' ἀλλάξουν γκαρδιακὸ, σὰ συγγενεῖς καὶ φίλοι,
 Ὁ Νάκος ἀπ' τὴ μιὰ μεριά κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Λιαῖσκος·
 Μὰ ὁ ἔρμος ! δὲν κρατήθηκε, καὶ θέλει νὰ τριτώσει
 Κι' ἀπ' τὸ σιλάχι βρέθηκε στὸ χέρι τὸ κουμποῦρι.
 Σκώθηκε ὁ λύκος, κρέμεται τὸ χέρι στὸν ἀέρα.
 Ζάφνου, τὸν τόπο ἐτάραξε βρόντος τρανὸς πλαϊνά του,
 Κ' ἓνα μαντύλι ἐσχέπασε τοῦ ἀλόγου του τὴν ὄψι,
 Μαντύλι μυριοπλούμιστο σπρωγμένο ἀπ' τὸν ἀγέρα.
 Πισωποδίζει τ' ἄλογο μὲ τιναγμὸ μεγάλο,
 Κι' ἀγριωπὸ φυσομανάει, καὶ πάει νὰ ὀρθοστατίσει,
 Καὶ φοβερίζει γκρέμισμα τοῦ κουμπουριοῦ του ἡ μπουῦκα

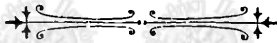
Κατὰ τὸ Νάκο ἐξύγιζε ἀνατριχιάζουν ὅλοι,
 Καὶ μουνδιασμένοι ἀπόμειναν στὸν τόπο ποῦ βρεθῆκαν.
 Ἦτανε φοβερὴ ἡ στιγμή καὶ τὸ κακὸ στὴν τσίμα,
 Καὶ πρὶν εἰποῦνε νὰ σειστοῦν, ὅ,τι ἔγινε εἶχε γείνη.

Τοῦ κάκου ὁ Τράκας πάλεψε, κ' ἐκεῖνος ἀψωμένος
 Νὰ νταγιαντήση τ' ἄλογο· ὀρθὸς ὁ λύκος χάσκει,
 Λὲς, φεῖδι εἶν' ὀρθοκέφαλο, ἔτοιμο νὰ χυμῆξη·
 Κ' ἐγλύκανε τὸ δάχτυλο καὶ θλίβει τὸ σκαντάλι.
 Βρόντος ἀκούστη δυνατὸς κ' ἓνα, ὄχ, ξεψυχισμένο.
 Τοῦ κουμπουριοῦ ἦταν ἡ βροντὴ, καὶ τ' ὄχ, ἀπὸ ψυχοῦλα,
 Π' ἄφινε τὸ κορμάκι της τ' ὠμορφοκαμαωμένο,
 Καὶ τὸ καμαρωτὸ κορμὶ πισωλιγάει καὶ γέρνει
 Καὶ πέφτει καὶ σωριάζεται καὶ ξεψυχάει στὸ χῶμα.
 Τὸ δόλιο του τὸ ζωντανὸ ἐστάθηκε στὸν τόπο·
 Καὶ στρέφει ἡμερα ἡμερα τὴν ὄρηα κεφαλῆ του,
 Καὶ σκύβει κι' ἀλαφροφυσάει, πνοή, λὲς, νὰ τοῦ δώσει.
 Καὶ τὸν θωρεῖ, καὶ τὸν θωρεῖ. . . Νὰ κλαίει καὶ τοῦτο Θεέμου;

6

Καὶ τώρα, λύρα μου φτωχή, ἄλλαξε τὸ σκοπὸ σου,
Καὶ τὸ τραγοῦδι γύρισ' το, καὶ πάρε μοιρολόϊ,
Καὶ χύσε, λύρα μου φτωχή, στὸ θλιβερὸ τραγοῦδι
"Ὅλη τὴν πίκρα ὅπου κρατεῖς καὶ τὸν καῦμὸ ποῦ κρύβεις,
Κι' ἄλλες καρδιὲς νὰ ῥαῖστοῦν κοντὰ μὲ τὴ δική μου,
Κι' ἄλλα ματάκια νὰ βραχοῦν, σὰν τὰ δικὰ μου τώρα.
Καὶ ἐσὺ, τραγοῦδι γελαστὸ, τραγοῦδι μου γεμᾶτο,
"Ὅλο ἀπ' ἀντάρρα, ἀπὸ βουή, κι' ὄλο χαρὲς καὶ γλύκα,
Ποῦ μ' ὄλα τὰ λουλουδικὰ, μ' ὄλη τὴν πρασινάδα,
Τραγοῦδί μου σὲ στόλισα καὶ ρέντισα μὲ μόνους,
Μὴ βαργκομαῶς, κακόμοιρο ! ποῦ ντένεσαι τὰ μαῦρα.
Γιὰ ἰδὲς, πόσοι τὰ φόρεσαν γιὰ γάμο στολισμένοι !
Καὶ μιὰν ἀγγελοκάμωτη μιὰ κόρη, σὰν κ' ἐκεῖνη !
Ποῦ τᾶβγαλε καὶ τᾶλλαξε μὲ τὰ νυφιάτικά της.

7

Ποῦ εἶνε ἡ Ρίνα ; ποῦ πλαναίει τοὺς μαύρους λογισμοὺς της ;
"Ἀπ' τί σκοτάδια τοὺς περνάει, σὲ τί ἐρημιὲς τοὺς σέρνει ;
: Κοντὰ μ' ἐλάτε, λογισμοὶ, κοντὰ μου, μαῦροί ! ἐλάτε,

Και συντροφιά μου θά εἰστε ἔσεῖς, ὡς τὴ στερνὴ μου ὥρα.
Κ' οἱ λογισμοὶ τὴν ἀκλουθοῦν στὸ φοβερὸ ταξεῖδι,
Σὰν ἦσκιοι, σὰ φαντάσματα τῆς μεσανύχτιες ὥρες ;

Ποῦ εἶνε ἡ Ρίνα; πῶς κυλάει κάθε στιγμή ποῦ πάει ;
Σὲ τί γυαλοὺς ἀπέραντους, γυαλοὺς φουρτουνιασμένους,
Δέρνεται ἡ ἔρμη τῆς καρδιά, ἀδύνατη βαρκοῦλα ;

Ποῦ εἶνε ἡ Ρίνα ἡ ἀκριβὴ, τοῦ Γιώργα ἡ θυγατέρα,
Ποῦ ἐξήλεψε τὴν τύχη τῆς ὁ κόσμος πέρα ὡς πέρα ;

Συλλογισμένη, ἀνάμεσα σὲ πεθερὰ καὶ μάννα,
Μὲ τὸ κεφάλι κρεμαστὸ καὶ στὸ πλευρὸ γερμένο,
Μὲ τὰ χεράκια σταυρωτὰ, στὰ στήθια καρφωμένα,
— Χέρια ποῦ δὲν ξανάσαναγ ἀπ' τὰ μικρὰ τῆς χρόνια, —
Κάθεται, ἡ μαύρη ! σωριαστὰ, καὶ κλαίει καὶ δὲ μωρώνει.
Στόμα κ' ἂν ἔχει δὲ μιλεῖ, αὐτάκια, δὲν ἀκούει,
Σφραγιδα ᾽χει στὰ χεῖλη τῆς, καὶ βούλα μέσ' σταυτιά τῆς.
Χάμου κρατεῖ τὰ μάτια τῆς θολὰ, στεφανιασμένα.
Τὸ μέτωπό τῆς, πῶβλεπες τὸ πρόσωπό σου μέσα,
Ἡ μαύρη σκέπη τῶκρυψε θαμπὸ, συγνεφιασμένο.
Τοῦ κάκου κ' ἡ παρηγοριές, τοῦ κάκου καὶ τὰ λόγια.

Πᾶνε τὰ κοντογούνια τῆς, πᾶν' τὰ χρυσαφικά τῆς.
 : Χρυσαφικά μου, στὸ καλὸ, κοντὰ μὲ τῆς χαρὲς μου,
 Κ' ἐγὼ νυφοῦλα ἐγείνηκα, τώρα ἄς γεινοῦνε κι' ἄλλες,
 Νὰ τῆς ἴδουῦν τὰ μάτια μου μὲ σᾶς, καλά μου ροῦχα,
 Κ' ἐγὼ θὰ τὸ κρυφοχαρῶ, κι' ἄς εἴσαστε δικά μου.
 Τὸ ροιζικό μου μοναχὰ κανεῖς νὰ μὴ μοῦ πάρη.
 Σύρτε, χρυσὰ στολίδια μου, κ' ἔσεις, μεταξωτά μου,
 Τὰ μάτια ὅπου εἶχα νὰ μὲ ἴδουῦν, ἐκλείσανε γιὰ πάντα.

Μὲ τέτοια λόγια θλιβερὰ κι' ἀνόλπιστα, ὠϊμένα !
 Στὴν ἄκρη τους τὰπίθωνες, ὦ Ρίνα ! ἓνα ἓνα.

Γύρω τριγύρω κάθονται φίλοι, δικοὶ καὶ ξένοι,
 Καὶ μέσ' στὴ μέση . . . ὦ, ποῦ μὲ πᾶς, τραγοῦδι μου θλιμμένο !
 Κι' ἀνάμεσα, . . . ὦ, λύρα μου κακότυχη, συντρίψου,
 Ἡ μοῖρα ἀφοῦ σοῦ τῶγραφε τέτοιο σκοπὸ νὰ πάρης.
 Κι' ἀναμεσῆς, ξαπλωταριά, βαρὺ καὶ κρού κρού,
 Ρίνα, τὸ λείψανο θωρῶ τ' ἀρρεβωνιαστικοῦ σου,
 Τοῦ Νάκου, ὦ ἔρμη ! τὸ κορμί, τῆς λεβεντιάς τὴ δόξα !
 Ὅλοι τριγύρω ἀμίλητοι, μὲ χέρια σταυρωμένα,

Πότε στο Νάκο ρίχνουνε τὰ μάτια βουρκωμένα,
Πότε στην κόρη τὰ πλανοῦν, κι' ὁ στεναγμὸς τοὺς φεύγει.
Κι' ὅσοι πηγαίνουν κι' ἔρχονται στὰ νύχια τους πατοῦνε,
Θαρρεῖς, νὰ μὴ ξυπνήσουνε τὸ νιό, ποῦ, λὲς, κοιμάται,
Τὴν κόρη μὴν ταράξουνε στοὺς λογισμοὺς της μέσα.

Ἡ μάννα ὅπου τὴν ἔκαμε, κι' ἡ δευτερὴ της μάννα,
Νὰ μὴν ἀπανωβάουνε στὸν πόνο κι' ἄλλον πόνο
Μὲ τὸ στανιὸ τὸ ταγιαντοῦν καὶ σκίζεται ἡ καρδιά τους.

Μαννοῦλα, ὅπου τὸν γένναες, κι' εἶδες τὸ Χάρο ὀμπρὸς σου,
Μάννα ποῦ τὸν ἀνάστεινες μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς σου,
Καὶ τὸν ἔμοσκανάθρεφες μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα·
Ποῦ εἶχες τοὺς κόρφους σου φωλιά, ὡς ποῦ νὰ τὸν φτερώσης·
Καὶ τώρα, σὰν τὸν θέριεψες, καὶ χρυσαῖτὸ τὸν εἶδες,
Νὰ περπατῆ πετούμενος, καμαρωτὸς νὰ στέκη,
Ὁρθὸς, ψηλὸς, σὰν ἔλατος, σὰν τὸ πλατάνι στέρσιος,
Τῆς λεβεντιάς ὁ ἀθάνατος, σήκω κεφάλι, μάννα.
Καὶ γύρισε τὰ μάτια σου στὴ μαραμμένη του ὄψι,
Καὶ κύτταχ' τον καὶ χόρτασ' τον· στερνὴ φορὰ εἶνε τούτη.
Ξέρω, καὶ μὸς μου ! τί θὰ εἶπῃ κάθε μαννοῦλας σπλάχνο,
Μὰ τὸ δικό σου τὸ κακὸ νὰ μὴ γευτῆ μαννοῦλα.
Χόρτασ' τον, μαύρη ! χόρτασ' τον, στερνὴ φορὰ εἶνε τούτη.

Κ' ἡ δόλια ἡ Βάσω ἡ ἀδερφή ; ἡ Βάσω ἡ παινεμένη,
 Στὰ μάτια ὅπου τὸν κύτταζε, στοὺς δρισμούς του ποῦ ἦταν ;
 Ποῦ ἤξερε καὶ τὸν τίμαε μὲ τὰ φερσίματά της,
 Καὶ κάθε πίκρα τῶδιωχνε μ' ἓνα γλυκό της λόγο ;

Κ' ἐκείνη ἡ ἔρμη ! κάθετα στῆς μάννας της τὸ πλάι,
 Καὶ μὲ τὸ χέρι της κραταίει τὸ ῥοδομάγουλό της·
 Δὲν ἔχει δάκρυα νὰ χυθοῦν, τί στέρφεψε ἡ πηγὴ τους,
 Καὶ τὸ μαντύλι ὅπου βασταίει, τὸ στύβεις ἂν τὸ στρήψης.
 Ἡ μαύρη ! λὲς καὶ τῶπλενε στῆς βρύσες τῶν ματιῶν της.

Γιατὶ σηκωπιθώνεται ἡ Βάσω πότε πότε,
 Κ' ἔχει τὴν ὄψι ἀνήσυχη, κι' ἄλλοῦ πετάει ὁ νοῦς της ;
 Μέσα σὲ τέτοια συφορὰ φροντίδα δὲ βολάει,
 Κ' οἱ λυπημένοι κάθονται στῦλοι στῆ γῆ μπηγμένοι·
 Μὰ ἐσὲ, κακόμοιρο παιδί ! ποιά σὲ τραβάει φροντίδα,
 Ποῦ ἀνήσυχη εἶνε ἡ ὄψι σου, καὶ σὲ πετάει ὁ τόπος ;

ᾠ, συφορὰ τους ! ᾠ, διπλὸς καῦμός ! ᾠ, ἡμέρα μαύρη !

Ἡ Πάνος ὁ πατέρας της μὲ τὴν πολλὴ τῆ γνῶσι,
 Ἡ Ντάλας ὁ καλόγνωμος, τῆς φτώχειας τ' ἀποκοῦμι,
 Ποῦ βράχος τοῦ ἦταν ἡ καρδιά καὶ τὸ κορμί του ἀτσάλι,
 Μὲ τοὺς πολλοὺς δὲ βρίσκεται κοντὰ στὸν ἀκριβό του.

Τούθη βαρειά κι' ἀβάσταχτα, καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Ἄπ' τὴ στιγμὴ ποῦ ἐγύρισε κ' εἶδε τὸ γιὸ του ξάπλα,
Τὸ θερμὸ αἷμα ἀχνίζοντας ἀπὸ τὸ μέτωπό του
Τὴ γλωμισσμένην ὄψιν του νὰ βάφη αὐλάκια αὐλάκια,
: Πῶ ! πῶ ! νὰ εἰπῆ, δὲν πρόφτασε, καὶ πιάνεται ἡ μιλιὰ του,
Καὶ χαλιουρίζει σὰ μωρό· τί λέει, κανεὶς δὲν ξέρει.
Πρὶν τὸ ψαρὺ κεφάλι του τὰ χέρια του χτυπήσουν,
Πέφτουν βαρειά, παράλυτα· τὰ γόνατά του λυώνται,
Κι' ὁ λεῦκος ἐκλονίστηκεν, ἐλύγησε καὶ γέρνει.
Χέρια πολλὰ ἀπλωθήκανε τὸ γέρο νὰ κρατήσουν,
Μὰ μιὰ ἀγκαλιὰ τὸν δέχτηκε, τοῦ Μήτρου τοῦ ἀνηψιοῦ του.
Καὶ τώρα, ὁ ἔρμος ! κοίτεται μὲ τὴν ψυχὴ στὰ δόντια.

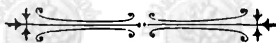
Ἄχαρη κλίνη κι' ἄτυχη, ἡ νυφικὴ σου κλίνη,
ᾧ Ρίνα ! λίγη ἀναπαὴ στὰ κόκκαλά του δίνει.
Μὰ στὴν καρδιὰ βαθειὰ βαθειὰ τὸν πόνο τοῦ θεριεύει.

Χάρου κρεββάτι κι' ἄχαρο, τὸ νυφικὸ σου, ᾧ Ρίνα !
Ἐκεῖνο πρωτοδέχτηκε νεκρὸ καὶ τὸν καλὸ σου·

ᾧ, σφοδρά τους ! ᾧ, διπλὸς καῦμός ! ᾧ, ἡμέρα μαύρη !

Ἐκεῖ φέρνει τὰ πόδια της τοῦ Ντάλα ἡ θυγατέρα·
 Καὶ μὲ τὸ μέλι ὁπῶσταζεν ἀπ' τὸ γλυκό της στόμα
 Πασχίζει ὅλες τῆς πίκρες του σταλιὰ νὰ τοῦ γλυκάνῃ·
 Καὶ μὲ τ' ὄγρὸ μαντύλι της τὰ μάτια τοῦ σφουγγίζει,
 Ποῦ μέσα ψιχαλίζουνε, λὲς, πολεμᾶν νὰ κλάψουν.
 Μὰ δὲ φελᾶν τὰ λόγια της, μ' ὅλη τὴ γλύκα πῶχουν·
 Καὶ ἡ κόρη μὲ καραπόνο στα μάτια τὸν κνττάζει,
 Τὴ βλέπει κι' ὁ καλὸς γονιὸς καὶ κρουφαναστενάζει.

Μὰ ὁ Πᾶνος δὲν ἐπέθανε, ἔζησε ἀκόμα ὁ Ντάλας,
 Κι' ἐπῆρε τὸ καλλίτερο, μὰ ὄχι σὰν καὶ πρῶτα·
 Κ' εἶδε στὸ σπῆτί του χαρὲς, στα γόνατά του ἐγγόνι.

8

Ρίνα, .. παιδί μου, .. δὲν ἀκοῦς! .. ἡ μάννα σου σοῦ κρένει.
 Σήκω, καλή μου, κ' ἄφησε· τοὺς ἔρμους λογισμοὺς σου
 Πίσω τὸν ἥλιο νὰ χαθοῦν, τί σὲ καλὸ δὲ βγαίνουν.
 Τώρα, ὅ,τι ἔγεινε ἔγεινε· καλὸ ἦταν νὰ μὴ γείνη·
 Ἔτσι τὸ θέλησε ὁ Θεὸς, τοῦ προσκυνῶ τὴ χάρι. ✱

Σήκω, κι' ἡ ὥρα ἐσήμανε στιγμὲς ἀκόμα μένου
Στὰ μάτια σου νὰ τὸν θωροῦν· στιγμὲς καὶ θὰ περάσουν,
Καὶ πλειὰ, καὶ μὸς μου! θὰ χαθῆ γιὰ πάντα ἀπὸ μπροστά του,
Καὶ ποιὸς τὸ ξέρει, ἂν θὰ τὸν ἴδουν στὸν ἄλλον κόσμον πάλι.
Σήκω, καὶ φίλησ' τον γλυκὰ στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλη,
Στὰ μάτια ὅπου σὲ κύτταζαν καὶ λυῶναν ἀπ' ἀγάπη,
Στὰ χεῖλη ὅπου σοῦ μίλαγαν καὶ στάζανε τὸ μέλι·
Ποῦ τ' ὄνομά σου ἐπιάνανε, καὶ τᾶπιανε τρεμουῖα.
Σήκω, ἀκριβή μου, κ' ἔρχονται σὲ λίγο νὰ τὸν πάρουν,
Καὶ πειὰ δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῆς, μ' ὄση πεθύμια ἂν ἔχης,
"Ὅσο κι' ἂν κλαῖς κι' ἂν δέρνεσαι, κι' ὄλο τὸ γλόμπο ἂν ζώσης,
Τί ἡ μαύρη γῆς θὰ χαίρεται τὰ δροσερά του νιάτα·
Μὰ ἐγὼ, μόνο στὸν ὕπνο σου θὰ τότε βλέπης, μαύρη!
Καὶ σὺ θὰ μ' ἀγσυροξυπνᾷς ὀμπρὸς στὴ μαύρη ἀλήθεια,
Θὰ τρέχουν τὰ ματάκια σου βρυσοῦλες καὶ ποτάμια.
"Ἐτσι κ' ἐμὲ, ὄντας ἔχασα τὸν ἔρμον σου πατέρα,
Πηγαίνανε τῆς ἄμοιρης βροχὴ καὶ καταρράχτες.
"Ἐλα, ἀρφανή μου, κι' ἄκουσε τῆς μάννας σου τὰ λόγια.
"Ἐτσι τὸ θέλησε ὁ Θεὸς, δοξάζω τ' ὄνομά του.

Τόσος ἦταν ὁ πόνος τῆς, καὶ τέτοια ἦσαν τὰ λόγια·
Κι' ἄλλα τῆς τᾶλεε νὰ τὰκούη, κι' ἄλλα ὡς τὰ χεῖλη ἐφτάναν,
Γιατὶ δὲ βᾶσταγε ἡ καρδιὰ παρ' ὅξω νὰ τὰ σπρώξῃ,
Κι' ἀναμεσῆς τὰνάδευε στὴ γλῶσσα καὶ στὰ χεῖλη,

Κ' ἐγύριζε τὸ πρόσωπο, λὲς, μοναχὴ τῆς κρένει.

Μὰ ἡ Ρίνα ἀκούει καὶ δὲν ἀκούει τῆς μάννας τῆς τὰ λόγια,
Καὶ νὰ σκωθῆ καὶ ν' ἀπλοηθῆ ἀνάκαρα δὲ βρῖσκει
Κ' ἔτσι βουβῆ κι' ἀσάλευτη, δεντρὶ καυμένο μοιάζει.
Λὲς, τῶχει πάρη ἀπόφασι, ξανὰ νὰ μὴ μιλήση,
Κι' ὅπως κερὶ σ' εἰκόνα ὀμπρὸς νὰ λυώση καὶ νὰ σβύση.

Μὰ ὄντας σηκώθη ἡ Ντάλαινα, τοῦ Νάκου ἡ μαύρη μάννα,
Κ' ἔσκυψε καὶ τῆς ἔπιασε τὸ παχουλὸ τῆς χέρι,
Κι' ἀρχίνησε νὰ τῆς μιλήη σὰ γκαρδιακιά τῆς κόρη,
Νὰ τὴν καλῆ νυφοῦλά τῆς, παιδί τῆς νὰ τὴν κραζῆ,
Σὰν ἀνοιξαν τὰ χεῖλη τῆς κ' ἐχύναν τὸν καῦμό τῆς,
Μὲ λόγια ποῦ δὲ θᾶκουσεν ἀνθρώπου αὐτὶ ὡς τὰ τώρα,
Λόγισ καρδιᾶς συντρίμματα μὲ δάκρυα ζυμωμένα,
Καρδοῦλες ποῦ ραῖσανε, παληγὲς πληγῆς ποῦ ἀνοῖξαν,
Τότε τὰ χεῖλη ἀνάδεδψε, τότε στὰ πόδια ἐστάθη.
Ἔλαμψε ἡ χάρι τοῦ κορμιοῦ κ' ἡ χάρι τοῦ προσώπου.
Καὶ σὰν ἐκοντοζύγωσε, στέκει καὶ τὸν κυττάζει
Γλυκὰ γλυκὰ πονετικά καὶ παραπονεμένα.
Λὲς, κυπαρίσσι ἐφύτρωσε καὶ γέρνει τὴν κορφὴ του
Λυπητερὰ λυπητερὰ ἀπάνου ἀπ' τὸ κορμί του
Κ' ἐβούρκωσαν τὰ μάτια τῆς κι' ἀρμυρὰ δάκρυα ἐχύναν
Καὶ σκύβει καὶ τότε φιλεῖ στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλη,
Πότε τὰ μάτια τοῦ φιλεῖ, πότε φιλεῖ τὰ χεῖλη,

Πότε τὰ δυό του μάγουλα φιλεῖ τὰ κρούα κρούα·
 Κ' ἡ ὄφι του ἡ χλωμὴ χλωμὴ πελάγωσε ἀπ' τὰ δάκρυα.
 Λές, στρατά ἐπῆρε μακρυνή, κ' ἔγειρε νὰ πλαγιάση,
 Καὶ ἡ κόρη μὲ τὰ χεῖλη της σφουγγάει τὸν ἰδρωτά του.
 Καὶ τὸν καλεῖ καὶ τοῦ μιλεῖ καὶ τοῦ παραπονιέται·
 Καὶ κλαίει ἡ Ρίνα καὶ θρηνεῖ, κι' ὄλοι κοντά της κλαῖνε,
 Κλαῖνε τὴν κόρη ζωντανή, κλαῖν' καὶ τὸ νιὸ ποῦ πάει.
 Κ' ἐσκώθη θρηῆνος φοβερός, ποῦ ἀναταράχθη ὁ τόπος,
 Ποῦ ἀλάργα ἀκούστη κ' ἔκαμε τὸν κόσμον νὰ σαστίση.
 Λές, πῶς τὰ πέλαγα θρηγοῦν ἀπ' τὸ δαρμὸ τοῦ ἀνέμου,
 Πεῦκα, λές, εἶνε ὅπου σουρᾶν μέσα σὲ βαθὺ λόγγο.
 Καὶ κλαίει ἡ Ρίνα κι' ὄλο κλαίει, καὶ μωρωμοὺς δὲν ἔχει,
 Καὶ τὴ φωνὴ της τὴ γλυκειὰ τὰ κλάυματά της πνίγουν

Κανεῖς δὲ βρίσκει δύναμι ν' ἀπλώση νὰ τὴ σκώση·
 Κ' ἡ μάννα της κ' ἡ πεθερὰ τοῦ κάκου κι' ἂν καλοῦνε
 Τὴν κόρη ν' ἀποτραβηχτῆ ἀπὸ τὸν ἀκριβὸ της.
 Ἡ κόρη ἐλιγοψύχησε κι' ἀπάνου του σωριάστη.
 Μ' ὄλη της τὴν καρδιά, θαρρεῖς, καὶ μ' ὄλη τὴν ψυχὴ της,
 Ἡ μαύρη ! πῶς ἐβάλθηκε πίσω νὰ τὸν γυρίση,
 Καὶ πῶς τοῦ λέει κρυφὰ κρυφὰ : Ἐγὼ κι' ἂν ζῶ, κι' ἂν εἶμαι,
 Τέτοια ζωὴ, τί θέλω ἐγὼ δίχως ἐσέ, γλυκέ μου ;
 Πάρ' τὴν πνοὴ ὅπου μῶμεινε, καὶ ζῆσε ἐσὺ, κι' ἄς σβύσω,
 Κι' ἂν τρώει ἡ γῆ τὰ νιατά μου, κι' ἂν λυώνω λίγο λίγο,
 Παρηγοριά μου καὶ χαρὰ, λεβέντη μου θὰ τῶχω

Τὸ πῶς ἐγὼ σ' ἀνάζησα, κ' ἐχάθηκα γιὰ σένα.

Ὡς τόσο τὴν ἀπόσουραν μὲ τὰ γλυκά τους λόγια
 Ὁ πεθερὸ καὶ ἡ μάννα της· μὰ ἡ κόρη κι' ἀν σηκώθη
 Τὰ μάτια ἀπάνω του κρατεῖ, λὲς, καρφωμένα τᾶχει·
 Καὶ τὰ ματάκια της μιλοῦν καὶ χίλια δυὸ σοῦ λένε,
 Ποῦ γλῶσσα ἀνθρώπου νὰ τὰ εἶπῃ πιστὰ δὲ βρῖσκει λόγια.

Καὶ σὰν ἐκατακάθησεν ὁ πόνος στὴν καρδιά της,
 Ὁ Ρίνα ἀνοιεῖ τ' ἀχειλί της τὸ πικρομαραμμένο,
 Καὶ μοιρολόϊ θλιβερὸ σπινὰ σπινὰ ἀρχινάει.

Μπῆκεν ὁ Χάρος σὲ χορὸ,
 Ποῦ σέρονανε οἱ λεβέντες
 Ἀντάμα μὲ τῆς λυγερῆς
 Κ' ἐπῆρε τὸ μαντύλι.

Στὴ μέση ἐστάθηκ' ὁ χορὸς
 Κι' ἀποκαῖχαν ὅλοι,
 Καὶ τὸ τραγουδι ἐγύρισε
 Σὲ μαῦρο μοιρολόϊ.

: Χορευτε, νιοῖ, χορευτε, νιῆ:,
 Κ' ἔχω χαρὰ μεγάλη,

Σήμερα γίνομαι νουνός
Σήμερα στεφανώνω.

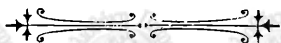
==

Παρηγοριές γυρίσανε
Τοῦ γάμου τὰ κανίσια,
Σάβανα ἐγείναν τὰ προικιά,
Τὰ συχαρήκια σχώρι,
Καὶ τ'ἀνθια νεκρολούουδα
Καὶ τοῦ γαμπροῦ στζλίδια.

==

Κ' ἔσεῖς, λαμπάδες τῆς χαρᾶς
Τοῦ Χάρου νεκροκέρια.

Σῦρε, καλέ μου, στὸ καλὸ, κ' ἐγὼ καλῶς νὰ σ' εὔρω.

9

Ποιὸς εἶν' ποῦ κλαίει, ποῦ δέρνεται στὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας,
 Κι' ὁ θρηῆνος του ἄγριος καὶ βραχνὸς γιομίζει τὸν ἀγέρα;
 Καὶ πότε τράγου βέλασμα, θαρρεῖς, ἀκοῦν ταυτιά σου,
 Κ' ἄλλοτε σκύλου γουρουντιῶ, ἢ μούγκρισμα ἀπὸ βόιδι;
 Ποῦ τὸν ἀρπάζει ὁ ἄνεμος κι' ἀλάργα τὸν σκροπαίει,
 Καὶ τὸν ἀκοῦνε οἱ χριστιανοὶ, κι' ὄρθοι σταυροκοπιῶνται
 Καὶ τὸ Θεὸ παρακαλοῦν καθένα νὰ γλυτώνη;
 Ποιὸς εἶν' ποῦ κλαίει κι' ὀδύρεται μέσ' στὴν καρδιά τῆς νύχτας;
 Νεκρὸς μὴ βρυκολάκισεν ἀδικοσκοτωμένος,
 Καὶ παραδέρνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ ζητῶντας τὸ φονιά του;
 Μὰ σὰν τοῦ φεύγει ἢ ἐγδίκησι, σκούζει καὶ πάλαι σκούζει
 Καὶ καταριέται τὸ φονιά κ' ὕλη τὴν πλάσι ἀκόμα;
 Μὴν εἶν' τοῦ τόπου τὸ στοιχειὸ, ποῦ κλαίει καὶ χουχουλιέται,
 Λὲς, προμηνάει καταστροφὴ, θανατικὸ κι' ἀστένεια;

Δὲν εἶνε οὔτε βρυκόλακας, μᾶλθε στοιχειὸ ποῦ κλαῖνε·
 Ὁ ἔρμος Τράκας δέρνεται, θρηνεὶ κα' ἀναστενάζει,
 Ὁ Λιασκος, ποῦ τοῦ σάλεψαν τὰ λογικὰ τοῦ μαύρου!
 Κ' ἐπῆρε δίπλα τὰ βοννά καὶ δίπλα τὰ λαγκάδι.

Κι' όπου ἐρημιὰ ἢ κατοτοπιὰ, κι' όπου σπηλιὰ ἢ χαντάκι,
Ἐκεῖ τὴ σούρνει τὴ ζωὴ, ζωὴ μαρτυρεμένη.

Σὰν ἔγινε τὸ φονικὸ, ὥρα κακὴ καὶ μαύρη !
Τραβᾶει τὸ γιαταγάρι του νὰ σφάξῃ τ' ἄλλογό του,
Μὰ ἐπέσαν καὶ τὸν κράτησαν· κι' ὁ Τράκας μανιωμένος
Ἀπάνου του τὸ γύρισε νὰ κόψῃ τὸ λαιμό του·
Καὶ τοῦ τὸ πῆραν τὸ σπαθὶ μὲ κίνδυνο μεγάλο.
Τότ' ἀρχινάει νὰ κόβεται καὶ νὰ μαλλοτραβιέται,
Τὰ πλατεῖα στήθεια νὰ χτυπή, νὰ δέρῃ τὸ κεφάλι,
Λόγια νὰ λήθῃ ἀνήκουστα, ν' ἀκοῦς νὰ τὸν λυπᾶσαι !
Πᾶει καὶ τὸ σιλάχι του, πᾶνε καὶ τᾶρματά του,
Κι' ἀπόμειναν ἀπάνω του τὰ ροῦχά του ξεσκλίδια.
Δὲν εἶν' ὁ Λιασκος τώρα πειὰ, ἐκειὸς ὅπου ἦταν πρῶτα,
Ὁ Τράκας ὁ χαρούμενος μὲ τῆς πολλῆς τῆς χάρες.
Κλαῦτε τὸν ἔρμο ! κλαῦτέ τον, φίλοι, δικοὶ καὶ ξένοι·
Ὁ Λιασκος ἐξεχώρισε, ὁ Λιασκος πάει χαμένος !
Κι' ἂν εἶν' ἀκόμα στὴ ζωὴ, μιὰ κι' ἂν ἔχει ἀκόμα,
Ἄρρητα δῆματα λαλεῖ, κι' οὔτε τί κάνει ξέρεϊ·
Κι' ἄλλοτε μοιρολόγια ἀκοῦς, ἄλλοτ' ἀκοῦς νὰ ψέλλῃ,
Καὶ πότε τὸ : Ἀλληλοῦϊα, λέει, πότε τό : Κύριε, ἐλέησον !
Κλαῦτε τὸν Λιασκο τὸν καλὸ, τὸν ξάδευρο τῆς Ρίνας !

Ὁ ἔρμος ! ἀλληλούϊσε, κ' ἐπῆρε ὁ νοῦς του ἀέρα.

Μὰ ἡ πρώτη φούρια ἐπέρσε, κ' ἐπῆρε νὰ ἡσυχάζῃ,
Καὶ πάει κοντὰ μὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ λέει. κ' ὄλο λέει.
Κι' ὄντας στὸ σπῆτι ἐφτάσανε, τοὺς ξέφυγε καὶ πάει,
Κ' ἐπῆρε σβάρνα τὰ βουνὰ καὶ σβάρνα τὰ λαγκάδια.

Κάποιοι διαβάτες κάποτε, περαστικοὶ τὸν εἶδαν
Μέσα σὲ ὄρεματιὰ βαθειὰ, ἡμέρα μεσημέρι,
Ποῦ ἀνθρώπου δὲ θὰ πάτησε, ἢ ζωντανοῦ ποδάρι,
—Τῶλεγαν κ' ἀνατρίχιαζαν— σὲ κούτσουρο καβάλλα,
Ποῦ τῶφερε ἢ κατεβασὰ πάνου ψηλὰ ἀπ' τὸ λόγγο·
Καὶ χούγιαζε τὸ κούτσουρο, καὶ χτύπαι τὸ ξύλο,
Θαροῶντας, πῶς καβάλλαγε ὁ μαῦρος ! τ' ἄλογό του.
Καὶ δός του μὲ τὰ χέρια του, καὶ δός του μὲ τὰ πόδια,
Ἴδρωνε καὶ λαχάνιαζε, κ' ἔπερτε καὶ κυλιῶταν

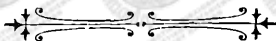
Καμμιά φορὰ, ἀρηὰ καὶ ποῦ, φεγγάρι σὲ φεγγάρι
Ὁ Λιαῖσχος μπαίνει στὸ χωριὸ, κ' ἀποκουμπάει στῆς Ρίνας.
Κι' ἀρχίζει καὶ τῆς μολογάει τὰ κατορθώματά του.

Πότε τῆς λέει πῶς βάρεσε σωρὸ λαγούς και λάφια,
 Κι' ἀφῆκαν ποῦ κοιμήθηκεν οἱ κλέφτες, και τὰ πῆραν.
 Πότε μὲ τὸ στοιχειὸ τῆς λέει, πῶς πάλευε τὴ νύχτα,
 Και τὸ στοιχειὸ τὸ ζούπησε· κι' ἄλλοτε ἄλλα ἀντ' ἄλλων.
 Τῆς λέει και πῶς ἀπάντησε τὸ Νάκο καβελλάρη,
 Κι' ὁ Νάκος τοῦ εἶπε νὰ τῆς πῆ, πῶς θᾶρθη νὰ τὴν πάρη·
 Και πῶς ἐκειὸς ποῦ σκότωσε ἦτανε κάποιος ἄλλος.
 Τῆς λέει τὰ μαῦρα νὰ γδυθῆ, και κόκκινα νὰ βάλῃ,
 Γιατὶ τὰ ροῦχα ποῦ φορεῖ, δείχνουν κακὰ στὰ μάτια.
 Ἔτσι νὰ κάμη, και νὰ βγῆ νὰτὸν προῦπαντήση,
 Νὰ τὴν ἰδῆ και νὰ καῆ, νὰ πάρῃ ὁ νοῦς του ἀμόλα.
 Και θέλοντας μὴ θέλοντας ἀκούει κ' ἡ δόλια ἡ Ρίνα,
 Και βλέπει τὰ ματάκια της ρουγιὲς ρουγιὲς και πᾶνε.
 Και κλαίει τὸ Λιασκο ζωντανὸ, στὴ μαύρη γῆ τὸ Νάκο.
 Μὰ ὁ Λιασκος δὲν τὰ θέλει αὐτὰ, γιατί κακὸ τοῦ κάνονν,
 Μὸν' θέλει νὰ τοῦ λὲς κ' ἐσὺ, και νὰ γελᾶς λιγάκι·
 Και σκῶνεται ἄξαφνα ἄξαφνα κι' ἀρπάζει τὸν τορβᾶ του
 Μὲ τῆς κοιλιᾶς τ'ἀνάχρεια, προμήθειες τῆς θειακούλας,
 Τόνη περνάει ἀπάνου του, κ' ἐδῶθε πᾶνε* οἱ ἄλλοι.

Ἄλλοι τὸν εἶδαν ἄλλοτε, σὲ τοῦμπι ἀπάνω ὀλόρθο,
 Μὲ κάποιο παληοντούφεκο ἄντεροφασκιωμένο,
 Κι' ἀπὸ τὴ ζώνη κρεμαστὰ λογιῶν λογιῶν ψοφίμια·
 Κ' ἔπιανε τὴν κουμποῦρά του, και κύτταε τὸ ντουφέκι,

Και κύτταε τὰ κυνήγια του, κ' εἶχε χαρὰ μεγάλη !
 Τὸν ἔρμο ! ἀπ' τὸ χάραμα ἐφύλαε καρτέρι
 Στὰ λάφια ὅπου θὰ πέρναγαν, νὰ μὴν ἀφήσῃ λόθρα !
 Κ' ἔβραζε ὁ τόπος κ' ἔψαινε, μὰ γιὰ τὸ Λιαῖσκο εἶν' ἄλλο.

Κι' ὄλο γυρνάει δίχως στασὸ, σκυφτὸς σκουντουφλιασμένος
 Κι' ἄλλοτε μ' ὄψι χαρωπὴ, κι' ἀποσταμούς δὲν ἔχει·
 Καὶ πότε λέει τὸ στόμα του, πότε εἶνε κλειδωμένο.
 Μὰ ξεθελώνει ποῦ καὶ ποῦ κάπως λιγάκι ὁ νοῦς του,
 Τῆ νύχτα τῆς πολλῆς φορῆς, ποῦ ὄλα κοιμῶνται γύρω,
 Καὶ τότε ἀλλάζει τὸ σκοπὸ, καὶ κάθεται καὶ κλαίει·
 Καὶ συχνακοῦς στὰ λόγια του : δὲν τό ἦθελα, νὰ λήη.
 Δὲν τό ἦθελα, δὲν τό ἦθελα, ποῦ φρεῖδι νὰ μὲ φάη.
 Καὶ παίζοντας ὁ ἀντίλαλος θελὰ θελὰ ἀπαντάει . . .

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 1.50